Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

VIBORG STIFTS ÅRBOG

VIBORG STIFT

VIBORG STIFTS ÅRBOG

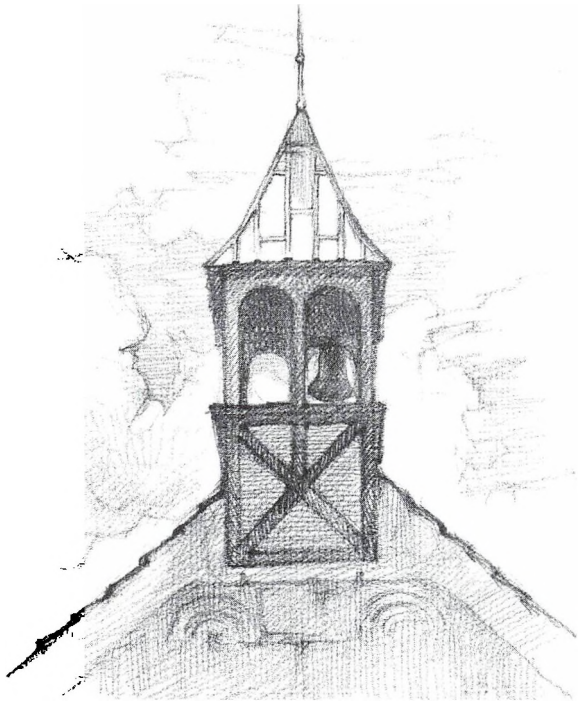

VIBORG STIFTS ÅRBOG

1989

Tegninger af Johannes Bæch:

Omslaget: Evangelisten Markus. Felt fra prædikestolen i Vinkel Kirke, Viborg domprovsti.

Omslagets bagside: Vindue i sydmuren i Vester Bølle Kirke, Sydvesthimmerlands provsti.

Side 3: Klokketårnet på Sahl Kirke. Bjerringbro-Hvorslev-Tjele provsti.

18: Viborg Domkirkes segl.

33: Tårn og spir. Bøvling Kirke, Lemvig provsti.

48: Helligåndskirkens spir, København.

54: Holstebro Kirke set fra gågaden, Holstebro provsti.

56: Julenat. Figurgruppe fra altertavlen i Holstebro Kirke.

58-59: Den bebudende engel og Maria, enkeltfigurer fra altertavlen i Holstebro Kirke.

61: Skjern Kirke, Bjerringbro-Hvorslev-Tjele provsti.

63: Maria og Anna med Jesusbarnet. Figurer i midtfeltet på Skjern Kirkes altertavle.

64: Enkeltfigurer fra altertavlen i Skjern Kirke.

98: Kirkelåge i vestmuren, Trans Kirke, Lemvig provsti.

100: Roum Kirke, Sydvesthimmerlands provsti.

106: Ferring Kirke, Lemvig provsti.

107: Trans Kirke, Lemvig provsti.

110: Kvader med sløjfemotiv i Skjern Kirkes vestgavl.

Redaktionsudvalget: Biskop Georg S. Geil, domprovst Karsten Nissen, provst Morten Øllgaard, fru Bitten Damgaard og redaktør Poul Nielsen. (Sidstnævnte ansvarshavende redaktør).
Trykt hos Nørhaven A/S, Viborg.
Skrift: 10 pkt. Garamond.
Papir: 115 gr. mat G Print.
Tilrettelægning: Johannes Bæch.
Omslagsskrift: Evald Thøgersen.
Viborg Stifts Årbog 1989 er trykt i 3400 eksemplarer.

ISSN 0107-8925

Viborg Stifts Årbog 1989

De senere år har stiftsårbogen fået en fastere og fastere form. Det er der ikke grund til at fravige, og læserne vil da også møde de faste bidrag igen i år. Alligevel er bogen anderledes. Det skyldes naturligt nok årets store begivenhed i stiftet – indvielsen af vor nye bispekåbe pinsedag. Kunstværket – for det er det – er tegnet og inspireret af dronning Margrethe, der deltog i den festlige gudstjeneste sammen med de 22 damer fra stiftet, som havde været med til at føre majestætens tanker ud i livet.

Ydermere har dronningen bidraget til stiftsårbogen med at beskrive kåben og arbejdet med den, hvad vi er meget taknemlige for og stolte af. Biskoppen beretter videre om samme emne, hvad „stiftsdamerne", som dronningen kaldte dem, også gør omend indirekte, ligesom biskoppens prædiken og takketale pinsedag bringes. Endelig har årbogen flottet sig og for første gang brugt farvetryk, men det er jo heller ikke hvert år, vi får en bispekåbe.

Aktuelt skriver domprovsten om pavebesøget og om det nye mellemkirkelige råd, to emner der har skabt større omtale i medierne end nogen anden kirkelig begivenhed i årevis.

Poul Nielsen

Fodnoter til en bispekåbe

Af Hendes Majestæt Dronning Margrethe II

Helt fra begyndelsen tror jeg nok det stod mig klart, at Viborgs nye bispekåbe skulle være blå. Tænker jeg på domkirkerummet er hovedindtrykket blåt. Blålig er granitten, dyb sortblå mange af indslagene i Skovgaards fresker, og blåt er lyset over det vestlige og nordlige Jylland. Indtrykket fra mange af stiftets mindre kirker, hvor kåben nok så ofte vil blive båret, er også blåt, for et gennemgående træk er deres beliggenhed under Jyllands store himmelrum og den romanske korbue af granitkvadre, der sjældent mangler.

Ideen til »de lovsyngende engle« skriver sig fra to oplevelser med få års mellemrum, Domkirkens 100 års jubilæum og bispeindsættelsen. Ved begge lejligheder blev der sunget som jeg sjældent har hørt magen. Sangen fyldte rummet og blev ét med arkitektur og billeder. Det er hvad der menes med lovsang, husker jeg at jeg tænkte. Sådan er det når vi synger løs og lader os rive med, vi tænker ikke på om vi har stemme eller ej, men synger af karsken bælg.

Englene på bispekåben er temmelig barokke og måske lidt groteske, nogle er helt gule i hovedet, nogle anstrenger sig så de er ved at sprænges, en har fået et blåt øje; men alle er de optaget af den selvforglemmende lovsang.

De mange englehoveder – et for hvert af stiftets elleve provstier – er bundet sammen af lange ranker eller volutter, der løber diagonalt hen over hele kåben, lidt som mønsteret i de pragtstoffer der ofte blev brugt til kirkelige tekstiler i senmiddelalderen, og som vi kender fra samtidige malerier, for eksempel på altertavlen i Århus Domkirke. En del af broderiforlæggene tegnede jeg under en vinterferie i Norge, så det kan godt

være, at man kan spore en vis indflydelse fra Gudbrandsdalens træskæringer i ornamenternes slyng og farver.

Det er en gammel tradition både herhjemme og i udlandet, at mange går sammen om at udføre et håndarbejde til en kirke. Derfor var jeg meget glad for at biskoppen straks gik ind for tanken om at bede kvinder fra hele stiftet om at brodere med. Jeg er meget imponeret over den iver hvormed alle kastede sig ud i arbejdet og over hvor smukt det er udført, jeg er også klar over at mine forlæg vist ikke var så helt nemme at følge med de mange og sære farver.

De lovsyngende engle skulle have noget at samles om. Jeg vidste at dette samlende motiv måtte placeres på clipeus, den »klap« eller »smæk«, der hænger ned fra nakken bag på kåben. Først sent fandt jeg frem til Kristus-monogrammet I.H.S., sammenskrevet så de lodrette streger dannes af de tre korsnagler, både et sejrs- og et passions-symbol.

Alt broderiet på bispekåben er udført i petits-points-teknik med hørtråd på stramaj og siden applikeret på det blå silkedamask, som jeg har fundet hos et firma i London, som i over 100 år har beskæftiget sig med kirketekstiler.

Kåben er syet og monteret på Selskabet for Kirkelig Kunst's værksted, og navnene på samtlige de, der har arbejdet med den, er trykt på det foer, der sidder under clipeus: de ses ikke, men er til at finde.

Kåbespændet er af forgyldt sølv med emalje i »champ-levé« teknik. Det vil sige at emaljen er lagt ned i udsparede gruber i metallet. På en baggrund af pinsens helligåndsflammer i flere røde toner ses AΩ: Alpha og Omega, begyndelsen og enden, fra Johannes' Åbenbaring.

Drister man sig til at skabe noget der skal ses i et rum som Viborg Domkirkes, hvor Skovgaard har fortalt både Det Gamle og Det Nye Testamente sådan at det for mange af os er blevet selve bibelhistoriens billeder, må man på den ene side prøve at underordne sig rummet og ikke selv fortælle historier,

Dronning Margrethe og biskop Georg S. Geil i den nye kåbe på vej fra Domkirken til bispegården. (Foto Erik Friis, Politiken)

men på den anden side dog yde et modspil, så ubeskedent det end kan synes.

Jeg vil gerne takke Biskop Geil og Viborg domsogns menighedsråd for at have betroet mig denne store opgave, den mest spændende jeg har prøvet kræfter med; og jeg må især takke alle »stiftsdamerne«, der førte det store arbejde ud i livet, for et samarbejde der har betydet mere for mig, end jeg kan sige.

En gave til Viborg Stift

Af biskop Georg S. Geil

I visse værker er fodnoterne det mest interessante af teksten.

Sådan også i denne sammenhæng, hvor Hendes Majestæt Dronningen har kaldt sin artikel »Fodnoter til en bispekåbe«.

I taknemlighed over, hvad Dronningen på forskellig vis har givet, skal der i det følgende berettes lidt mere omkring den nye kåbe, sådan som det er oplevet i bispegården østen for Domkirken, østen for Vor Frue af Viborg.

Blandt Viborg Stifts klenodier er de to bispekåber fra 1800-tallet. Den ene (den mindste) er fra cirka 1822, smuk i sin fornemme enkelhed med småblomstret blomsterornament vævet i silkestof og med sølvknipling som stola. Den anden er i det ydre den prægtigste, gjort i guldbrokade og med en stola af Jeriko-roser – den kåbe stammer fra 1840, da kong Christian VIII skænkede Viborg-bispen den, for at biskoppen kunne bære den ved kongens salvning.

Det er ikke sært, at begge kåber har nået en sådan grad af træthed, at de nu må skånes overhovedet mest muligt. Mørheden er så mærkbar, at eftertiden med rette ville være meget unådig mod nogle af os, hvis ikke vi sørgede for, at de fine gamle klæder nu blev afløst af noget nyt. Tilmed er jo sliddet på en bispekåbe stadigt og støt, fordi den ikke kun bruges i Domkirken, men ved mange anledninger rejser med rundt til stiftets 285 kirker og somme tider endda må gøre en udenlandsrejse med.

Den gyldne kåbes forbindelse mellem kongehus og stift er nu taget op i en helt ny form. På en forespørgsel herfra i efteråret 1986 gav Danmarks Dronning tilsagn om at ville tegne og udforme en ny kåbe til stiftet og derpå selv sy den i samarbejde med medarbejdere fra hele Viborg stift.

Det viste sig, at Dronningen og jeg ad hver sine veje havde tænkt i blåt. I sin artikel har Dronningen gengivet *sine* tanker bag det blå. For min del var drømmen om en blå kåbe grundet i, at blå fra gammel tid i grunden er en Vor Frue farve. Vor Frue – som Viborg stifts domkirke.

Om den prægtige kåbe, der blev resultatet af Dronningens visioner, handler disse sider. Det tør nok siges, at ingen i kåbens nærhed er i tvivl om, at *den* også er i nærheden. Men den er det på en sådan måde, at kåben til ingen tid dominerer, men til hver tid tjener – og tjener sådan, at kirkens rum end mere fyldes af fest. Ikke kun katedralens store rum gælder dette om – siden kåben blev taget i brug, har også landsbykirker bevidnet, at den nye kåbe på en ganske egen måde evner at binde alting rigtigt sammen og selv tjene helheden.

Sådan over for rummet. Og sådan over for tiden. Dronningekåben respekterer både fortid og nutid og binder derved også *dem* sammen.

EN DRONNING OG 22 STIFTSDAMER

Dronningen har personlig syet kåbens clipeus. Resten af de mange hundrede tusinde små sting er syet af 22 damer i stiftet. Dronningen bad min kone sy stolaen, alle øvrige medarbejdere blev fundet af forstanderen for Skals Håndarbejdsskole, frk. Gunnild Gaardsdal. Kredsen af medarbejdere dækker alle provstier og spænder i flere forskellige sammenhænge vidt – allerede i aldersudvælgelsen ses det: På den tid, arbejdet begyndte, strakte »stiftsdamernes« aldre sig fra 17 år til over de 80.

Fra flere af medarbejderne foreligger der nedskrevne beretninger, beregnet på opbevaring i stiftskisten i bispegården. I flere perspektiver ligger der historie i disse personlige dokumenter. Og det må være rimeligt i denne sammenhæng at citere fra nogle af dem.

Én skriver bl.a.: »Det blev en forunderlig oplevelse først at sy englehovedet og siden volutten, for det blev en uafbrudt opdagelsesrejse i formernes og farvernes veden. Den grå tegning

sagde på forhånd intet om resultatet, men for hver farve, jeg syede, blev der lagt en lille brik til en stor mosaik, som til sidst fremstod i et farvestrålende og fantasifuldt broderi. Jeg måtte undervejs sende Dronning Margrethe mange tanker i beundring for det kæmpearbejde, der lå bag i form af tanker, visioner, skitser, design og planlægning i de mindste detaljer. Tænk at skabe elleve englefigurer – på én gang ens og dog så forskellige i form og farvesammenstilling. Spændingen ved at sy farve efter farve gjorde, at det næsten var umuligt at slippe arbejdet, som derfor ofte strakte sig til de sene nattetimer.

I sådanne stunder glemte jeg næsten alt omkring mig og følte sindets hvile i den absolutte koncentration, der var en nødvendighed for at kunne fremkalde det kunstværk, som lå skjult i de sort-hvide forlæg.«

En anden skriver: »Den første dag og nat var en helt speciel oplevelse. Jeg begyndte med at sy engel nr. 11 i midten foroven – og blev udsat for en vidunderlig farvesymfoni. Jeg kunne umuligt løsrive mig. Klokken et listede jeg i seng og lå vågen en time. Klokken to listede jeg op og syede videre. Jeg var beruset af farver. Oplevelsen af farvesymfoni og former blev et stærkt minde.

Jeg husker en søndag sidst i august, hvor jeg havde en dejlig dag med englen. Mit arvede mundheld, hvad angår håndarbejder: »Snyd, men snyd fikst!« duede ikke længere, for her skulle simpelthen ikke snydes. En figur kunne så let blive mindre køn, hvis man kom et sting for langt. Helt utroligt, som formen blev køn og ægte af de rigtige sting ...«

Bispekåben set forfra. (Foto Torben Stroyer)

Bispekåben bagfra med »hætten« (clipeus), syet af Dronningen selv. (Foto Jesper Vig)

En tredje har Grundtvig i tanke:

»Menneskelivet er underligt,
langt mer, end du kan beskrive,
dog lysner det op fra slægt til slægt,
hvor mennesket holdes i live.

At jeg skulle blive så optaget, ja til tider ligefrem besat af mit broderi, havde jeg på ingen måde forestillet mig. Hendes Majestæt Dronningen var kunstneren, og jeg var en af håndværkerne, håndværker til engel nr. 6. Over for det følte jeg både noget stort og ydmygt. Det betog mig også at sætte spor – være med til at føre noget væsentligt fra den tid, vi lever i, videre til eftertiden, den tid hvor min hånd ikke mere former, men hvor kun kunsten og ånden stadig lever.

At jeg som håndværker skulle opleve så meget, se så mange ting og føle skaberglæden så intens, var på én gang både en fryd og en belastning. Når jeg havde fået en ny farve tråd i nålen, måtte jeg videre; det var som at læse i en spændende bog, hvor man, så snart én side er læst, straks må blade om på en ny.

Det var en forunderlig verden, vi levede i, engel nr. 6 og jeg. Pludselig fik hun liv, tittede frem mellem englevinger, eller var det kronblade fra blomster ...«

Og en fjerde skriver bl.a.:

»Der kan bygges kirke på mange måder, både af sten og med sting ...

Det første indtryk af engel nr. 5 var en stor glæde og taknemlighed over at være med til at bygge – smykke – kirken på en så festlig måde ...

Man får et ganske specielt forhold til de tal, farverne repræsenterer. Når man skal bruge 601, bliver man særlig glad. Det er så skøn og stærk en farve, og den skal nu sættes ind mellem

634 og 587, det virker stærkere og mere understregende, end man havde forestillet sig. Tallene får farver.

Man får også visse associationer: Engel nr. 5 – tankerne går til nr. 5 i salmebogen: »O, havde jeg dog tusind tunger« – det bliver til tusinder af sting. Stingene får melodi, og nogle vers bliver nynnet mere end én gang.

Jeg har i mine levedage
haft mange store prøver på,
at Gud i både fryd og plage
har ført mig; jeg bekende må,
han altid mig ved hånden fik,
når vandene til sjælen gik.

Og sidste vers er også gentaget adskillige gange:

Den ringe tak, jeg her kan give,
forsmå du ej min sjæleskat!
I Himlen skal det bedre blive,
når jeg får engletonen fat!
I høje kor jeg synger da
det evige halleluja.

Det har været spændende og morsomt at arbejde med. Tallene blev til farver, farverne til toner, tonerne til ord ...«

*

Ved to anledninger mødte alle medarbejdere Dronningen, begge gange i bispegården.

5. juledag 1988 blev alle de færdige broderier afleveret, hvorefter fru Lillian Damgaard Christiansen fragtede engleskaren til København med henblik på montering af kåben.

Og pinsedag 1989 blev så den færdige kåbe taget i brug ved en festhøjmesse i Domkirken, hvori Dronningen deltog. Det

var en sand dansk gudstjeneste med både dåb og nadver. Sådan havde Dronningen fundet det rigtigt. Og sådan *var* det rigtigt. – Også denne dag skabte Dronningen siden fest og glæde i bispegårdens stuer.

I det følgende gengives pinsedagens prædiketekst og prædiken, fulgt af de personlige ord, der søgte at tolke stiftets tak.

Pinsedag den 14. maj 1989 i Viborg Domkirke

Jesus svarede og sagde til ham: »Om nogen elsker mig, vil han holde fast ved mit ord; og min Fader skal elske ham, og vi skal komme til ham og tage bolig hos ham. Den, som ikke elsker mig, holder ikke fast ved mine ord; og det ord, I hører, er ikke mit, men Faderens, som har sendt mig. Dette har jeg talt til jer, mens jeg endnu var hos jer. Men Talsmanden, Helligånden, som Faderen vil sende i mit navn, han skal lære jer alle ting og minde jer om alt, hvad jeg har sagt jer. Fred efterlader jeg jer, min fred giver jeg jer; jeg giver jeg ikke, som verden giver. Jeres hjerte forfærdes ikke og være ikke modløst! I hørte, at jeg sagde til jer: Jeg går bort, og jeg kommer til jer igen. Hvis I elskede mig, ville I glæde jer over, at jeg går til Faderen; thi Faderen er større end jeg. Og nu har jeg sagt jer det, før det sker, for at I skal tro, når det er sket. Jeg skal ikke længere tale meget med jer; thi verdens fyrste kommer, og i mig er der intet, som hører ham til; men for at verden skal kende, at jeg elsker Faderen, og gør således, som Faderen har befalet mig: så stå nu op, lad os gå herfra!«

(Johannes 14, 23-31)

Den særeste opfindelse, der er gjort, er mennesket. Mennesket, der evner det utrolige både i opofrelse og i nedrighed. Mennesket, der har så svært ved at finde ud af, hvad et menneske er for noget, og hvem man selv er. Det er til at bære, når skuespilleren Anita Ekberg formulerer sit problem sådan: »Jeg har et mindreværdskompleks – jeg tror ikke, jeg er så smuk, som jeg i virkeligheden er« – men der er mennesker nok, hvis problemer er blæst for koketteri og såvist er tunge nok, problemer der mar-

cherer op, tit tæt og tungt i rad og række; og andre aner det måske ikke. Der er endda ikke helt få, der ind imellem spørger, om livet egentlig er udslag af en opfindsomhed, der bare er drilsk, sat i værk af en, der er som en kåd dreng, som ind imellem bliver ond.

Med al vor spørgen går vi ind i kirken.

En nu længst afdød Ekstra-Blads-redaktør skrev engang: »At søge Gud i kirken er som at gå på løvejagt i en treværelses lejlighed.« Men er det sandt? Nuvel, at Gud ikke lader sig spærre inde i kirken, véd vi meget vel – men skulle det være vanvittigt at søge ham dér?

I dag er der pinse i sangen, men der er påske i prædiketeksten. Ting hænger nemlig sammen, dybere end man somme tider ser det. Hænger sammen som i stiftets nye pryd, bispekåben der i dag tages i brug. Ikke bare har den engle som en hel julesalme (med elleve vers) og på brystspændet pinseild, ildtunger der minder om, at på alle tungemål skal den mest ildnende besked fortælles, den besked der lyser stærkere end al verdens mørke. Men mellem julen og pinsen er påsken – der ligger en uendelig dyb sandhed i, at i Jesu monogram på kåbens rygskjold er de tre lodrette streger *nagler*. Tre nagler bød vi ham i korsfæstelsen. Men *os* bød *han* nærhed og nåde. Denne virkelighed, hvor tingene hænger sammen, bliver et syndigt menneske klædt i – for at bære ikke sig selv men virkeligheden frem.

I kirkens liv og rytme hænger det hele sammen. Og netop i historien, der spænder fra påske til pinse, gennemspilles et væsentligt stykke historie om menneskets identitet, og et stykke historie om, hvad kirke er.

På randen til påske havde kirkens førstemand Peter erklæret at ville elske sin Herre, også når alle andre måtte være stået af. Og Peter blev den første til at svigte. Førstemanden Peter.

Mellem påske og pinse lærte Peter mer end nogen sinde noget om den kærlighed, der binder Gud til mennesket. I de uger hørte han Gud sige: Menneskebarn, når du når dérud, hvor du må se i øjnene, at også klipper kan skride, da skal du vide, at

En engel bliver til

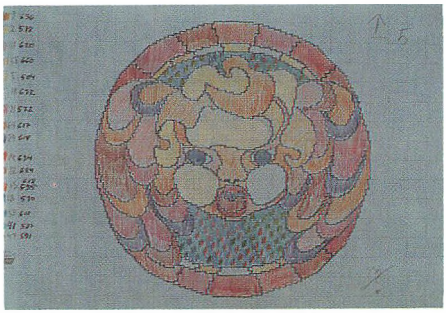

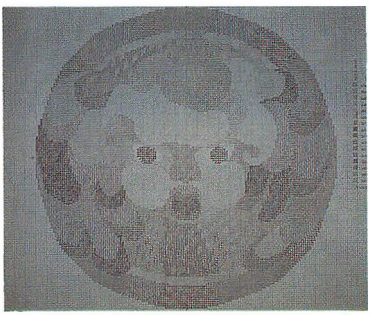

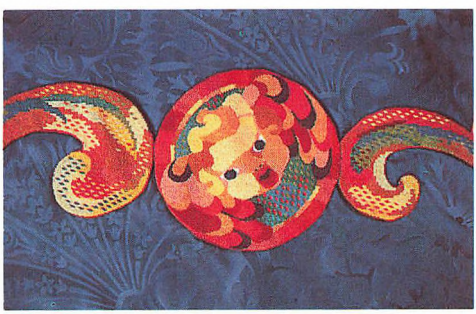

(Foto Jesper Vig)

min kærlighed til dig skrider ikke. Når du ikke kan regne med nogen, heller ikke med dig selv, da regner jeg dig. Når andre skyr dig, og du endda kan komme til at afsky dig selv, da skal du holde fast ved mine ord – det betyder: Da skal du holde fast ved det ord, at jeg holder fast ved dig. Og om så alt og alle, du selv iberegnet, fornægter og forkaster dig, så gør jeg, din Herre, det ikke.

Derfor har Peter noget at prædike om pinsedag – med en besked, der siden selv vil rende den ganske verden over. Og evangelieteksten, vi har læst – Jesu løfter til den første stump kirke skærtorsdag aften – løftes pinsedag ud af den lille kreds og bliver en gave til hele Jordens kreds: Hold fast ved beskeden om min grænse-løse kærlighed.

Gud er ikke spærret inde i kirken. Men herinde er den besked til mennesket, som man kan leve på – selv når *det* sker, at man har mest lyst til at gå fra hele sig selv.

Kirken er stedet, hvor *den* besked bliver råbt ud, som man ikke kan aflæse hverken af naturen eller af historiens gang. I Viborg Domkirke er det så øjensynligt, at man med gammelt kirkebyggeri tit tog forbillede i torvet, torvet hvor alle flokkedes, hvor søjlerader somme tider bar to stokværk, og hvor der var plads til boder og udstillinger i læ for sol og regn. Torvet er ikke det tavse sted. Kirken er ikke det tavse sted. Tales skal her, råbes ud skal her, om al den godhed, Gud har gjort. For heller ikke Gud er tavs. Og folket skal høre det – og selv kunne få luft for sin tak.

Ord kan blive vanskelige, når de bliver gamle nok. Om Gud Faderen og Sønnen og Helligånden taler vi i dag – de gamle sagde om det: Gud er tre personer. Men dermed mente de ikke, Gud var tre forskellige – mente ikke, at vi tror tre guder. Tværtimod. I oldtidens store, åbne teatre bar de optrædende masker, og i mundvigen af sådan en maske sad en lydtragt. At lyd kan gå igennem, hedder på latin *per-sonare*, og en maske, lyden kunne gå igennem, hed så en *persona*, en person. Altså, ville de

gamle sige, vi tror én Gud. Vi tror også, at Gud selv kan ingen tåle at se; derfor har han vist sig for os under tre masker. Bag dem har Gud så at sige stået over for os: Han er vor Skaber, vor Fader, fra hvem alt kom. Han er Frelseren, der gik omkring i verden. Og han er Ånden, Livgiveren, der vil sørge for, at livet ikke bliver én meningsløs karruseltur, men en rejse med mål og mening. Gud er det under, vi ikke fatter, men som vi er omfattet af. Gud er den, vi ikke begriber, men som – på mere end én måde – griber om vor tid. Griber med godhedens hænder.

Tit kan vi synes, vi kun aner Gud bag en maske, vi ikke kender. Men selv får vi lov at lægge alle masker af over for ham. Ja, så konsekvent gælder dette, at selv når det menneske råber forbandelser og eder efter Gud, lytter Gud og regner ordene – og véd at høre dem som bønner råbt af et menneske, der i øjeblikket ikke kender adressaten for sit liv og sine tanker.

Sig bare, det er vanvittigt at søge Gud i kirken – men så må vi have føjet til: Kirken er stedet, hvor *Gud* søger *os* hjemme. Og dermed bliver vanviddet hjemløst.

Vi lever i en tid, hvor mennesket dingler mellem at dyrke sig selv og at hade sig selv. Der findes endda mennesker, der tror kristendom består i at lære at hade sig selv. Men allersnarest består kristendom i at få lov at se væk fra sig selv og i den forstand glemme sig selv, i tilbedelse og i tak.

Glemme sig selv kan man, når man møder noget, der er tilpas overvældende. Som nu det, vi kalder ånd. Også Guds Ånd. Med et nudansk udtryk kan vi vel gengive Guds Ånd ved: Guds udstråling. Når vi taler om et menneskes udstråling, taler vi om noget, der ikke kan defineres, ikke kan måles, ikke kan males – men det *er* der. Guds Ånd har været hele tiden – men på en egen måde slog den ind i tiden pinsedag. I skabelsen rugede Guds Ånd over vandene, som når hønen ruger liv ud af æggene. I alt, hvad der betager os i sin ægthed, er Guds Ånd. Ser vi noget så smukt, eller oplever vi noget så levende, så vi næsten kan ånde det ind i os, da er det, som vi i anelser ser ting med

Guds gode, glade skaberøje. Jøderne sagde om det: »Gud anbragte sit øje i menneskenes hjerter.«

Nu er det mange år siden. Jeg var præst på landet og stod en sommersøndag eftermiddag uden for et hus, hvor alt åndede idyl. Stråtag, bindingsværk, stokroser, en have fyldt af al dejlighed – og inde fra huset latter og glade stemmer. Jeg husker det for min tøvens skyld og for den bevidstheds skyld: Nu går du derind, for du *skal*, men når du går ud derfra, er der ingen, der ler, for nu skal du ind og fortælle dem, at i morges druknede deres store dreng i en af Europas havnebyer.

Mer end meget andet husker jeg min egen følgetanke – denne: Hvordan skal du kunne forsvare Gud i det, der her er sket?

Jamen, forsvare Gud – det er det, vi ikke kan. Og i øvrigt ikke skal. Og i øvrigt ikke må. Det menneske, der skulle optræde som Guds forsvarer, måtte først gennemgå den himmelske jura – men det kan intet menneske uden at dø af det.

I den påsketekst, vi i dag har fået til pinseforæring, kalder Jesus Helligånden for *Talsmanden*. Ordret oversat betyder det advocaten. Helligånden selv er Guds forsvarer. *Vi* blev sat til noget andet – til vidner. Vidner om, at Gud kan give et menneske mod til at leve også med de gåder, der ikke løses op, men som må leves igennem.

Og Talsmanden, advocaten, er også den der går i brechen for mig hos Gud selv, når jeg kan være det både forsvarsløse og ordløse menneske, der ikke véd, hvordan jeg skal bede. Talsmanden afdækker Guds hjerte. »O Talsmand, lad os finde trøst,/som barnet finder den ved moders bryst ...«

Hvor et menneske glemmer sig selv, dér kan det egentlige blive egentligt. Dér er det i lige grad kirke, om præsten prædiker for 1002 mennesker eller for to mennesker, om præsten døber tre små kvikke børn eller sidder ved en gammel døende kvinde og holder hende i hånden, så hun i sin tågethed tror, præsten er hendes mor. I det altsammen er kirke. I det altsammen skal det ord om Gud rækkes videre.

Vi siger, noget kan være beåndet. Med et ord af latinsk rod: inspireret. Der er åndet på det. Med det jødiske udtryk: det er, som én i glimt har set med Guds øje. Også i kunst er der ånd. Man kan se nogle udslag, nogle nedslag af ånd – men livet, gnisten, inspirationen bag lader sig ikke bese. Ånd er altid usynlig, og det har sig med ånden som med blæsten: den går, hvorhen den selv vil.

Der *er* en god mening i, at Domkirke og Stift modtager et værk af kunst just en pinsedag. Her, inden for prædikenens ramme, vil vi lade den gamle Davids-salme (150) tolke et stykke tak for Gud Skaberen, for skabelsen, for skabningen, for alt skønt skabt, og siden udvider vi den gamle salmeverdens spekter:

»Halleluja. Lovsyng Gud i hans helligdom, lovsyng ham i hans mægtige Himmel! Lovsyng ham for hans vældige gerninger, lovsyng ham for hans storhed! Lovsyng ham med vædderhornets klang, lovsyng ham med harper og citer, lovsyng ham med pauker og dans, lovsyng ham med strengespil og fløjter, lovsyng ham med klingende bjælder, lovsyng ham med rungende malm! Alt, hvad der ånder, skal lovsynge Herren. Halleluja.«

Og videre synger *vi*:

Lovsyng Herren, I menneskelungers dybe vejrtrækning. Lovsyng ham, alle rene og falske sangstemmer. Lovsyng ham, alle sind der blev ramt af hans ufortjente godhed. Lovsyng ham, alle slags begavelse. Lovsyng ham, alle I fødder, der kan bære jeres mennesker frem til nadverens bord, og alle I hoveder der engang blev rørt af dåbens vand. Lovsyng Herren, alle I der ser hvad fantasi og farver og former kan danne i kunstens spændende og vidtspændende takkesang. Lovsyng ham, alle I fugle der fylder luften med liv, alle I kreaturer der er blevet sparet for radioaktivitet, alle I marker der igen begynder at give liv fra dybet fra jer. Lovsyng Herren, alle engle, i Himlen og på Jorden. Lovsyng ham, alle I mennesker, vi lagde i kiste, alle I døde, der har fået nye, rene, hele stemmer inde hos Gud. Alt hvad der ånder, lovsyng Herren – Herren i hans ubændige skabende fantasi. Halleluja! – Amen.

Efter prædikenen pinsedag 1989 i Viborg Domkirke

Når Viborg Stift i dag modtager sin nye bispekåbe, sker det egentlig med to sæt følelser – men de to går godt i spænd sammen.

Den ene følelse er oplevelsen af den *ære*, at *Danmarks Dronning* har villet lægge tid og kræfter og evne i arbejdet. Den anden følelse er oplevelsen af den *glæde*, at *kunstneren* Dronning Margrethe har villet gøre det.

I grunden er det tankevækkende, at både det latinske og det græske ord for *tradition* har en dobbelt betydning: videregivelse *og* forræderi (lidt i klang med dobbeltheden i det danske overgivelse eller udlevering). Hvis ikke det, der gives videre fra slægt til slægt, undervejs nybearbejdes og fornyes, bliver tradition til forræderi. Egentlig er det med kunst og tanker som med mennesker: den mand, der er en tro kopi af sin far, er en ringere mand end sin far.

Mig forekommer det, at noget af det meget fine ved stiftets nye bispekåbe er dette, at der både er arv og nybrud i dens udformning. Den blå Vor Frue farve bærer engle og ornamenter i en farveskala, der både er dristig og disciplineret. Og englene, der er lige så mange som stiftets provstier (man kunne selvfølgelig også sige: lige så mange som stiftets provster), har såvist hver sin personlighed.

Den gyldne bispekåbe, som nu i halvandethundrede år har været hovedkåben, blev i 1840 skænket af Kong Christian den Ottende. I sine visioner og i sin kunstneriske skaben har Dronning Margrethe den Anden skænket noget af sig selv – og noget finere kan man i grunden ikke forære væk.

Deres Majestæt! Kære Dronning Margrethe! I den gamle kongehyldningsby i Jyllands hjerte rejser vi for Dronningen *det* monument, der hedder hengivenhed. I mange stykker har det

5. juledag 1988 i Viborg bispegård. Dronning Margrethe omgivet af fra venstre siddende: Domsognets menighedsråds formand, amtskommunaldirektør Haakon Brandt, Gunnild Gaarsdal, Skals Haandarbejdsskole, Reidun Günther Geil, biskop Georg S. Geil, Lillian Damgaard Christiansen, Selskabet for Kirkelig kunst i København, Estrid Toftdahl, Hammerum. Stående: Lisbeth Abitz, Viborg, Bente Sørensen, Vinderslev, Karen Lilbæk, Sørvad, Lis Vestergaard Nielsen, Jebjerg, Hanne Luke, Skals, Agnes Sørensen, Skive, Alma Ambrosius, Skals, Ina Dalgaard, Skive, Jette Lilbæk, Sørvad, Sigrid Riis, Skive, Kirsten Svendsen, Ulstrup, Ruth Hvas, Holstebro, Marianne Sønderby, Hygum, Annelise Høst Madsen, Viborg, Else Skovgaard, Herning, Gerda Eriksen, Bjerringbro, Thyra Sørensen, Ranum, Solvejg Lausten, Hygum. Fanny Ullerup, Skals, der også har syet på kåben, var bortrejst. (Foto: Jens Peter Geil)

været en gave at få lov at følges et stykke vej med Dronningen. Og det har været en både fornem og spændende oplevelse, at Dronningen har ønsket arbejdet gjort sammen med medarbejdere fra stiftet. I dag siger vi tak også for det aspekt i ordet tillid.

Det er en lykke for vort folk, at De er *vores* Dronning – med de evner og den livsholdning, som nu på en egen vis har beriget Viborg Stift.

Takken i dag skal også rækkes til alle, der undervejs har oplevet fællesskabet af dem med de ømme øjne og de ømme fingre. Forstander Gunnild Gaardsdal fra Skals og lederen af Selskabet for Kirkelig Kunst fru Lillian Damgaard Christiansen har fordelt trådene og samlet trådene. Og dertil kommer rækken af »stiftsdamerne« fra hele stiftet. Alle hører hjemme i denne dags tak.

For nogen tid siden havde avisen denne meget fremtrædende overskrift: »Paven tror på engle«. Det står aldrig i avisen, at vi er flere, der er så realistiske, at vi tror på engle.

Det gør vi så bare alligevel. Og bliver ved med det. Og nu ind imellem oplivet af Dronningens engleportrætter.

Og selv om det er pinse, har en julelinje på sær vis strejfet ind gennem mit sind gennem den sidste uges tid. Lidt ændret i rytmen, men i al sin livsglæde sig selv: »Dejlig er den! Himmelblå!«

Livet er en gave

Af provst H. P. Lausten-Thomsen, Vinderup

Prædiken, holdt ved landemodegudstjenesten i Viborg Domkirke den 14. juni 1989.
Tekst: Lukas 12, 13-21.

Kirken får engang imellem skyld for, at den ikke siger moderne mennesker noget. Dens budskab er ikke rigtig aktuelt. Når vi ser på prædiketeksten, som jeg lige læste og specielt på den episode, som giver anledningen til, at Jesus fortæller lignelsen om den rige bonde, så må vi vel nok sige, at ihvertfald her rammer evangeliet noget særdeles aktuelt. Hvem har ikke oplevet en arvesag? Og utalllige er de mennesker, der netop har oplevet den på måden her. Der gik knas i det. Der blev smækket med dørene. Forbindelser blev afbrudt i årevis, fordi arven skulle gøres op, og én eller flere følte sig uretfærdig behandlet.

Og sådan kunne det altså også være på Jesu tid. En mand fra tilhørerskaren sagde til Jesus: Mester! Sig til min broder, at han skal skifte arven med mig. Her er der brug for en mægler. Manden her føler sig uretfærdigt behandlet af sin broder, fordi denne åbenbart ikke er til sinds at skifte arven med ham. Den nærmeste baggrund kender vi ikke noget til. Det kan da meget vel være, at det er to brødre, der har levet godt sammen, i fred og fordragelighed, de har virkelig været broder for hinanden – men så kom arvesagen, og søskendeforholdet, broderforholdet er ødelagt, ihvertfald for en tid. Og vi kan da også sagtens forstå manden her, når hans broder slet ikke er til sinds at ville skifte arven med ham, at han er opbragt over det.

Det, vi måske knap så meget forstår, er den hårde og afvisende holdning, som Jesus lægger for dagen over for manden. Vi synes ikke rigtig, vi kender Jesus her. »Menneske! Hvem har sat mig til at dømme eller skifte mellem jer?« Vi havde vel egentlig nærmere forventet, at han havde sagt: Tag det nu med ro, og lad os sætte os og tage en snak om det. Så skal du se, det ordner sig nok altsammen. Jeg skal nok snakke med din broder, så skal du se, han kommer på bedre tanker. – Sådan ville vi vel egentlig nogenlunde have forventet, at Jesus ville have svaret. Og jo ikke mindst på baggrund af evangeliet i søndags, hvor vi netop hører om, at tolderne og synderne plejede at holde sig til Jesus, for her mødte de *kærligheden*?

Men Jesus svarer, som han gør. Og der har naturligvis været forskellige forklaringer på det. En går ud på, at Jesus har følt, at han blev opfattet som rabbi af den pågældende mand, og sådan ville han ikke opfattes. Det er muligt, at det aspekt også skal med. Mon ikke snarere, det er sådan, at Jesus vil sige: Der findes visse ting, som I selv må tage ansvaret for. Det at være menneske er at tage ansvar. Et menneske, der ikke påtager sig ansvar, er et forkrøblet menneske. Vi har ansvar, og det har manden i evangeliet også. Vorherre skal ikke løse alle vore problemer, evt. ved et under. Det ville jo være dejligt for manden, om hans broder ville give slip på pengene på den måde. Mon ikke Jesus vil sige til manden, at han har fået ansvaret både for sit eget og for sit medmenneskes liv overdraget af Gud. Du skal elske Herren din Gud, og din næste som dig selv. Både manden her og vi andre har fået opgaven at forvalte dette ansvar. Og i forlængelsen heraf skal vi have de næste ord med, som jo er de vigtigste: Se til, at I vogter jer for alskens havesyge; thi selv om et menneske har overflod, afhænger hans liv ikke af det, han ejer. De ord skal manden have med, og vi skal have dem med, når vi skal leve vort liv og forvalte vort ansvar. Vi skal tage os i agt for havesyge, som vi kan oversætte med besiddesyge, den sygdom, at jeg ikke kan få ejendom nok, for vort liv afhænger ikke af det, vi ejer. En har sagt i den her forbindelse, at manden

ikke blot misforstod Jesus; han var heller ikke klar over, at hans liv ikke afhang af at få ret, som han selv mente. I prædikerens bog findes et ord, som Luther lagde megen vægt på og ofte henviste til. Det lyder sådan: »Vær ikke alt for retfærdig«, forstået således, at man kan forårsage megen uret og fortræd ved at trumfe sin ret igennem. Det kan se så retsindigt ud, men den rige bonde kan være dybt integreret i forehavendet.

*

For at illustrere, hvad han mener, fortæller Jesus en lignelse, prøver i billedtale, som han så ofte gør. Lignelser plejer at begynde sådan: Med Guds rige er det som med ... eller med Himmeriget er det som med ... Hvis Jesus skulle have brugt en sådan indledning her, skulle han have begyndt nogenlunde sådan: Med vort jordiske rige er det som med en bonde, der byggede sine lader større, fordi han ikke kunne få plads til kornet. Og han besluttede at udvide sine lader, så han kunne få plads til høsten, og når han var færdig med det, og han havde fået høsten i hus, ville han sige til sig selv: Du har meget gods liggende, nok for mange år; slå dig til ro, spis, drik og vær glad! Men han er en nar, den bonde, for Gud sagde til ham: Du dåre! i denne nat kræves din sjæl eller dit liv af dig? Hvem skal så have alt det, du har samlet dig? Mere stabil er vores tilværelse trods alt ikke.

Og nu er denne rige bonde jo blevet en usympatisk person i vore øjne. Men, som det er blevet sagt, man skal ikke være en rig bonde for at handle som den rige bonde. Det er naturligt for os allesammen at handle, som han handlede. Det betyder, at vi vil gøre alt for at eje livet i stedet for at leve det. At leve det er at miste det, tænker vi. Men hvem, der kunne eje livet og bringe det i lade og besidde det!

Og på den baggrund kan vi understrege, at lignelsen her ikke forbyder os at eje noget. Vi skal ikke allesammen til at være Franser af Assisi. Så kunne samfundet heller ikke fungere. Det drejer sig snarere om Luthers tanker om kald og stand. Vi skal

eje noget, og det vi ejer skal forvaltes, så min næste får gavn og glæde af det. Når vi har ansvar for en familie, så vil det være særdeles uansvarligt at skille sig af med alt ens jordiske gods. Er man landmand, er man da nødt til at have avlsbygninger og lader, og sidst, men ikke mindst er man nødt til at have noget at putte i dem. Det er det, familien skal leve af, og samtidig kan samfundet ikke undvære produktionen. Som Luther kraftigt understregede: Vort arbejde i kald og stand til vores næstes gavn og glæde er Guds tjeneste, selv om det er meget sværere at fornemme i dag, fordi produktionsprocessen er blevet så upersonlig, som den er. Men alligevel, det gør ikke Luthers kaldstanke mindre rigtig. Fejlen ved det hele ligger snarere i, at vi vil eje livet i stedet for at leve det.

*

Luther gjorde kraftigt op med de gode gerninger, og han blev ekskluderet af romerkirken. Luther havde bestemt ikke noget imod gode gerninger, så længe det var ens medmenneske, der skulle have gavn af dem. Men da man ville fortjene det evige liv hos Gud ved hjælp af gode gerninger, sagde Luther stop. Vi kan ikke eje livet ved hjælp af gode gerninger i forskelllige udformninger.

Går vi op til vor egen tid, har vi jo alle deltaget i ræset om at tjene så mange penge som muligt for, at vi kunne købe så meget som muligt. Og den holdning ligger bag, at jo mere man ejer, jo mere er der ved livet. Vi vil eje livet ved hjælp af vore mange ting. Og har vi ikke alle disse mange gode ting, kan der efter den opfattelse heller ikke været noget ved livet.

Og lad os også tage en tur indenom det nyreligiøse, hvor det helt tydeligt skinner igennem, at jo bedre, jeg har opført mig i denne tilværelse, jo større er chancerne, mener man, for at nå et trin højere i den næste inkarnation. Her har vi en tydelig moderne udgave af gerningsretfærdighed, som man vil eje livet ved.

Men livet kan vi ikke eje. Vi skylder vor skaber det gennem vore forældre. Livet er en gave, en foræring, som vi har et stykke tid, og så tager Gud det tilbage igen. Livet har vi fået for at leve det, og det vil sige, at vi ser udad, bevæger os ud i den verden, hvor frisuren godt kan komme i uorden en gang imellem. Vi må tage vort ansvar op. Gamle Kaalund siger, at kamp må der til, skal livet gro. Kamp både udad og indad. Det sidste, fordi den rige bonde går lige midt igennem os allesammen. Vi er på engang synder og retfærdig, siger Luther. Retfærdig for Kristi skyld. Og derfor må vi hver dag leve på vor dåbs nåde og vore synders forladelse og på den grund kaste os ud i hverdagen, ud i livet. Give slip på os selv, derved vinder vi livet. I sidste ende vil Jesus med sin lignelse sige: Kom hid til mig, alle I, der arbejder og er besværede af alt det, som I mener, jeres liv står og falder med, og jeg vil give jeg hvile.

Amen.

Paven og Danmark

Af domprovst Karsten Nissen

To dage i begyndelsen af juni 1989 satte Pave Johannes Paul II Danmark på den anden ende. Aldrig tidligere har en kirkelig begivenhed haft en sådan bevågenhed i medierne. Antallet af udenlandske journalister, opbuddet af sikkerhedsfolk og den folkelige deltagelse skabte vistnok rekord. Besøget var stramt tilrettelagt og blev professionelt gennemført; tidsplanen klappede. Det imponerede alle, at Paven kunne gennemføre et så langt, intensivt besøgsprogram i de nordiske lande. To dage af de i alt ti dage, den nordiske rejse omfattede, blev tilbragt i Danmark. I løbet af disse to dage – den 6. og 7. juni – nåede Paven følgende:

6. juni:
Møde med gamle og syge i Helsinki.
Afrejse til København (flyvetid ca. 2 timer).
Ankomst til Værløse.
Besøg hos dronning Margrethe på Fredensborg.
Frokost på Nuntiaturen i Vedbæk.
Messe på Åsebakken.
Aftensang i Roskilde Domkirke.
Møde med de lutherske biskopper.

7. juni:
Møde i Sankt Ansgars Kirke med præster, ordensfolk og pastoralråd.
Økumenisk møde i Moltkes Palæ.
Møde på Nuntiaturen med repræsentanter for det diplomatiske korps.
Med helikopter til Øm.
Messe på »Ømborgen«.
Retur til Vedbæk med helikopter.

8. juni:
Afsked.
Afrejse fra Værløse til Stockholm.

Det interessante ved Pavens besøg var imidlertid ikke blot de to dage, han opholdt sig i Danmark. På længere sigt vil hele den debat, som fulgte før og efter besøget, vise sig at få stor betydning. Så godt som alle medlemmer af folkekirken blev i forbindelse med debatten før besøget tvunget til at tage stilling til et spørgsmål af økumenisk – fælleskirkelig – karakter. Hvad betød det for os danske lutherske kristne, at vi fik besøg af den mand, som personificerer den romersk-katolske kirke? Mange svar blev givet, og meget støv blev hvirvlet op. Det er altid positivt at nybesinde sig på spørgsmål, som man ellers ikke beskæftiger sig synderligt med. Nu har røret lagt sig. Debatten er ved at ebbe ud, Paven er igen tilbage i Vatikanet og måske i færd med at planlægge nye besøg. Hvad har vi lært af dette besøg?

For det første har vi lært noget om Paven som person. Han spredte omkring sig en atmosfære af forsoning og dyb kristentro. Mennesker, som er tæt på Paven, fortæller, at han er en person, som bruger megen tid på bøn og meditation. Når han får besøgende i sin privatlejlighed i Vatikanet, begynder mødet altid med bøn i hans private kapel. Han byder sig selv en overmenneskelig arbejdsindsats, men lægger samtidig vægt på at opbygge de åndelige ressourcer, som skal give kræfter til hans store og krævende arbejde. Enhver, som mødte ham under besøget i Danmark, må erkende, at han formår at sprede varme og oprigtighed omkring sig. Ingen tvivl om, at han er et åbent og dybt troende menneske.
Den danske katolske biskop, Hans L. Martensen, fortæller, at da kardinal Karol Wojtyla fra Polen for mere end ti år siden blev valgt som ny pave, sad han mellem de øvrige kardinaler i Det Sixtinske Kapel i Vatikanet. Da han hørte, at de øvrige kardinaler havde peget på ham som pave, gjorde han en pause. Alle ventede spændt på, hvad han ville sige. Ville Karol Wojtyla på-

tage sig det store ansvar eller bede sig fritaget? Efter pausen sagde han: »Jeg kommer fra en kirke, som har lidt meget for troen, og jeg har taget del i denne lidelse. Nu beder I mig om at sige ja til en endnu større lidelse, som øverste hyrde for Kirken.« Han holdt endnu en pause og sagde da: »Jeg siger ja dertil.«

MODSTANDSMAND UNDER KRIGEN

Sandt er det, at Paven kommer fra en kirke, der har lidt meget for troen, og at han selv har taget del i denne lidelse. Under krigen led det polske folk mere end noget andet europæisk folk. Polen blev overfaldet af Hitler, og nazisterne udøvede et rædselsherredømme i dette store centraleuropæiske land med de stolte nationale traditioner. Også den katolske kirke blev forfulgt. Karol Wojtyla var på det tidspunkt en ung intellektuel, som var optaget af litteratur og dramatik. Han kæmpede som modstandsmand imod nazisterne og blev efterstræbt og eftersøgt af dem. Han måtte opleve, at mange af hans nære venner blev pågrebet og omkom i koncentrationslejrene. Det lykkedes ham at undgå pågribelse og koncentrationslejr.

Efter krigen var Polens lidelser ikke slut. Polen blev en del af den zone, som blev domineret af USSR, og krigsrædslerne efterfulgtes af Stalin-tidens prøvelser. Allerede som barn mistede Karol Wojtyla sin moder, og både hans fader og eneste broder døde under Stalin-tiden. I den situation tog Karol Wojtyla beslutning om at blive katolsk præst. Han påbegyndte det teologiske studium og levede i et fællesskab af præstestuderende. Som kirkemand måtte han også opleve, at mange nærtstående præstebrødre blev sendt til de russiske lejre i Sibirien, hvorfra de aldrig vendte tilbage.

Alt dette tjener som en nødvendig baggrund for at forstå Pavens holdninger i dag. Det er en kendsgerning, at han i vid udstrækning er præget af sin polske baggrund. Et af de mest bevæ-

Biskopperne af Viborg og Rom hilser på hinanden i Roskilde.
(Foto L'Osservatore Romano)

gende øjeblikke under hans besøg i Danmark var, da Paven om aftenen den 6. juni efter en lang og meget anstrengende dag vendte tilbage til Nuntiaturen i Vedbæk. Her ventede en stor skare polske immigranter på ham. De var klædt i polske nationaldragter, mange af dem fra Krakow, som er Pavens hjem-

egn. Paven talte til dem på polsk og sang for på en meget kendt polsk katolsk sang om Jomfru Maria. Her var det tydeligt, at Paven var følelsesmæssigt engageret og berørt.

PAVEN OG LATINAMERIKA

Pavens personlige baggrund har imidlertid også haft betydning for den stilling, han har taget til et af de mest brændende spørgsmål indenfor den romersk-katolske kirke: Den latinamerikanske befrielsesteologi. Latinamerika er det største katolske kontinent. Samtidig er Latinamerika det kontinent, hvor der er størst social ulighed og undertrykkelse af de fattige masser. På den baggrund har der i årene efter Det Andet Vatikankoncil udviklet sig en særlig latinamerikansk befrielsesteologi. Hovedelementerne i denne teologi er: Befrielse er ikke kun et åndeligt, men også et socialt og politisk begreb. Kirken er Guds folk, der skal kaste fangenskabet af sine skuldre og gå ud af undertrykkelsens situation, ligesom Israels folk forlod Ægyptens fangenskab. Menighederne skal som »basismenigheder« udruste masserne til at kaste undertrykkelsens åg af sine skuldre. Kirken skal ikke samarbejde med de undertrykkende regimer, men bekæmpe uretten – også den institutionaliserede vold.
Ved flere lejligheder har Paven besøgt Latinamerika: 1980 Brasilien; 1982 Brasilien og Argentina; 1983 Costa Rica, Nicaragua, El Salvador, Guatamala, Honduras og Belize; 1984 Den dominikanske Republik og Puerto Rico; 1985 Venezuela, Equador og Peru; 1986 Columbia; 1987 Uruguay, Chile og Argentina; 1988 Uruguay, Bolivia, Peru og Paraguay. Ved taler, udtalelser og samtaler i forbindelse med disse besøg har Paven gjort det klart, at han ønsker at bekæmpe den del af den latinamerikanske befrielsesteologi, som ønsker at udruste masserne til politisk kamp imod undertrykkelsen. Skuffelsen i Latinamerika er stor. Man havde håbet, at den nye pave ville følge den progressive linie, som var lagt f.eks. af den kendte ærkebiskop Dom Helder Camara fra Recife i Nordøstbrasilien. Især var skuffelsen stor i Centralamerika under Pavens besøg i

1983. Ved den store friluftsmesse i Managua, Nicaragua, blev Paven anmodet om at bede for de omkomne i krigen mod contraerne. Dette nægtede Paven, fordi det drejede sig om revolutionære sandinister.

Det har også vakt harme indenfor de kredse, der tilslutter sig den latinamerikanske befrielsesteologi, at Paven forbød tre katolske præster at deltage i sandinistregeringen i Nicaragua som ministre. Da de tre præster, brødrene Cardenal og udenrigsministeren Miguel DesCoto, nægtede at efterkomme Pavens ordre, blev de frataget retten til at fungere som katolske præster. Jeg oplevede personligt den frustration, som Pavens holdninger til disse spørgsmål har udløst, da jeg i januar 1989 besøgte Centralamerika. Der er ingen tvivl om, at Pavens negative holdning til den latinamerikanske befrielsesteologi skyldes hans erfaringer fra Polen og de lidelser, den polske kirke udsattes for efter Anden Verdenskrig.

Den omstændighed, at Paven kommer fra den forholdsvist konservative polske katolske kirke, afspejles også i hans stillingtagen til de ønsker om reformer indenfor den katolske kirke, som især er fremsat af katolikker i Holland og Vesttyskland. Pavens syn på svangerskabsforebyggelse, præsteægteskab og kvindelige præster er ganske klart. Han ønsker ikke ændring i holdningen til disse spørgsmål. Ikke mindst hans besøg i Holland, maj 1985, gav anledning til voldsomme demonstrationer rettet imod hans syn på reformer i kirken.

Alt dette betyder imidlertid ikke, at Paven nægter at beskæftige sig med de spørgsmål, som vedrører social ulighed i verden. Hans syvende rundskrivelse fra december 1987, »SOLLICITUDO REI SOCIALIS« – omsorgen for de sociale forhold – aktualiserer den katolske kirkes sociallære. Paven opfordrer her det internationale samfund til at erstatte de nuværende afhængighedsforhold, uretfærdige strukturer og mistillid med solidaritet og samarbejde.

KRISTI STEDFORTRÆDER

Men besøget har også lært os noget om Pavens embede. Da kardinal Karol Wojtyla i forbindelse med sit valg blev spurgt, om han ville påtage sig Paveembedet, omtalte han Paven som »øverste hyrde«. Den katolske kirke bygger sin opfattelse af Paveembedet – eller »Petersembedet« på Jesu ord til Simon Peter i Matt 16, 17-19. Jesus har forud for disse vers stillet sine disciple spørgsmålet: »Hvem siger folk, at Menneskesønnen er?« Disciplene giver forskellige svar på dette spørgsmål, og derefter spørger Jesus videre: »Men I, hvem siger I, at jeg er?« På vegne af disciplene siger Peter derefter følgende, der ofte betegnes som »Peters bekendelse«: »Du er Kristus, den levende Guds Søn.« Derefter svarer Jesus tilbage: »Salig er du, Simon Jonas' søn! thi det har kød og blod ikke åbenbaret dig, men min Fader, som er i Himlene. Så siger jeg også til dig, at du er Petrus, og på den klippe vil jeg bygge min kirke, og dødsrigets porte skal ikke få magt over den. Og jeg vil give dig Himmerigets nøgler, og hvad du binder på jorden, det skal være bundet i Himmelen, og hvad du løser på jorden, det skal være løst i Himmelen.« Ifølge katolsk opfattelse indsættes Peter her som Kristi stedfortræder på jord, og som øverste leder – hyrde – i den jordiske kirke. Nøglemagten overdrages ham, og derfor skal han have magt til at binde og løse. Peter blev den første leder af kirken i Rom, og hans efterfølgere på Roms bispestol opfattes af den katolske kirke som Kristi stedfortræder på jord. Derfor har Paven to nøgler i sit våben. Det er en grundlæggende tanke, at paveembedet er gået i arv fra Peter og til alle efterfølgere siden ham på Roms Bispestol. Når Paven henvender sig til kristenheden, f.eks. når han velsigner menigheden på de store helligdage, anvender han derfor udtrykket »Urbi et orbi« – Byen og verden. Hermed tilkendegives, at han som Roms Biskop henvender sig til kristenhedens centrum, Byen Rom, og som kirkens øverste leder til kristenheden, hele verden.

Det var især den katolske kirkes opfattelse af paveembedet,

som vakte debat forud for Pavens besøg i Danmark. Kunne vi, som evangelisk-luthersk kirke, modtage den Pave, som Martin Luther havde gjort op med? Ville vi ikke ved at modtage ham anerkende romerkirkens opfattelse af Paven som hele kristenhedens leder og som Kristi stedfortræder? Der var røster fremme om, at biskopperne ikke burde mødes med Paven, fordi dette kunne tolkes som underkastelse under Rom. Og hvis de mødtes med Paven, så burde de klart give udtryk for, at de ikke delte den romersk katolske opfattelse af paveembedet.

Det interessante ved denne debat var imidlertid, at den ikke kun blev ført af præster, teologer og professorer. Lægfolket deltog også og afslørede en langt dybere økumenisk forståelse end »specialisterne«. Det er vistnok en almindeligt anerkendt opfattelse, at folkekirkens lægfolk ikke er interesseret i økumeniske spørgsmål. Debatten i forbindelse med Pavens besøg har vist, at dette ikke er sandt. Lægfolket *er* interesseret i økumeniske spørgsmål og betragter Paven som en medkristen, der bør modtages med respekt, og i en atmosfære af kristent fællesskab. Da den misforståelse bredte sig, at de danske biskopper havde givet Paven »mundkurv« på og ikke ville lade ham prædike ved aftensangen i Roskilde Domkirke, rejste en storm af protester sig. Ganske vist blev det påpeget, at Paven ikke var blevet forment ordet, og at han selv havde fundet tilrettelæggelsen af aftensangen og den efterfølgende samtale med biskopperne tilfredsstillende. Alligevel fortsatte debatten, og mange lægfolk udtrykte et ønske om, at Paven burde have haft lejlighed til at prædike.

DEN ØKUMENISKE DEBAT

På længere sigt kan pavebesøget derfor skabe bevægelse i den økumeniske debat i Danmark. Det er blevet klart, at vi ikke bør bedømme kirker i dag udelukkende på deres historiske arv. Enhver kirke – også folkekirken – har en lang historie bag sig. Enhver kirke – også folkekirken – har begået fejlgreb. Det er vig-

tigt, at disse fejlgreb erkendes og diskuteres åbent, men det væsentlige er dog den virkelighed, som er kirkens i dag. En kirke bør ikke bedømmes på baggrund af sin historie, men på baggrund af sin virkelighed i verden i dag. Dette er i virkeligheden grundlaget for enhver samtale kristne kirker imellem. Når den gensidige erkendelse af vor nutidige virkelighed er sket, kan vi bedre samtale om de spørgsmål, som skiller – herunder også den forhistorie, vi som kirker bærer med os.

Efter min opfattelse var biskop Ole Bertelsens og Pavens taler ved mødet mellem biskopperne og Paven efter aftensangen i Roskilde Domkirke den 6. juni åbne, redelige og ærlige taler. Der blev talt karskt og sandt. Forskellene og vanskelighederne blev ikke tildækket under ly af »kirkeligt diplomati«. Et sådant møde var i virkeligheden et godt eksempel på, hvorledes vi i dag kan samtale med repræsentanter for andre kirker end folkekirken. Og en sådan samtale er nødvendig, al den stund vi alle bekender troen på den treenige Gud og på Den hellige almindelige Kirke.
Pavebesøget satte imidlertid også vor egen folkekirke i relief. I virkeligheden hjalp besøget os til at gøre op med en række fordomme, der findes omkring den romersk-katolske kirke. Vi har lært, at den romersk-katolske kirke er en hierarkisk opbygget kirke, hvor billedet tegnes af de højere eller lavere prælater: Pave, Kardinaler, Ærkebiskopper etc. Fordommen siger, at i den katolske kirke indtager lægfolket en ganske ubetydelig plads. Omvendt ynder vi at fremhæve den lutherske opfattelse af det almindelige præstedømme. I den lutherske kirke indtager lægfolket en langt mere betydningsfuld plads end i den katolske kirke.

Pavebesøget gav imidlertid et andet billede. Aftensangen i Roskilde Domkirke var en særdeles præste- eller bispestyret begivenhed. Lægfolket var i kirken, men udøvede ikke nogen egentlig funktion bortset fra kirkekorets sang. Ritualerne blev fulgt til punkt og prikke, og der var ingen spontaneitet i guds-

tjenesten. Det indtryk, man fik igennem fjernsynet, var indtrykket af en formel, ritualistisk kirke, der efter den liturgisk korrekte protokol modtog Paven. Den kristne glæde kom kun meget lidt til udtryk.

De to store messer, som Paven holdt på Åsebakken og på Ømborgen, gav et helt andet billede. De var nærmest folkefester. Der var tid til spontane glædesudtryk. Paven hilste under processionen på de forsamlede, og lægfolket medvirkede hele vejen igennem. Man kunne bestemt ikke ud fra den mediemæssige dækning af aftensangen i Roskilde Domkirke og de to friluftsmesser se, at folkekirken lagde vægt på det almindelige præstedømme, medens den katolske kirke var en hierarkisk opbygget, præstestyret kirke. Man fik nærmest det modsatte indtryk.

Måske pavebesøget derfor også kan lære os noget om, hvordan vi i folkekirken i højere grad kan lade gudstjenesten blive et vidnesbyrd om den kristne glæde, og om hvordan vi i højere grad kan inddrage kirkens lægfolk i gudstjenestens fest. Det er ikke helt forkert, når man betegner folkekirkens gudstjeneste som en præstestyret gudstjeneste med menigheden som passive deltagere.

GRÆNSER FOR DEN ØKUMENISKE PROCES

Endelig har pavebesøget også lært os, at der er grænser for den økumeniske proces. Visse lutherske teologer, som er engageret i samtaler med katolske teologer, har talt om nødvendigheden af, at vi i den lutherske kirke på en eller anden måde finder plads til »Peters-embedet«. Det kan ikke være ligegyldigt for os, siges det, at den romersk-katolske kirke anerkender Roms Biskop som kristenhedens leder. Vi bør på en eller anden måde anerkende dette embedes betydning også for os som lutherske kristne.

Dette er for mig at se en blindgyde. Lige så vigtigt det er at vise åbenhed og forståelse i den nødvendige samtale kirkerne imellem, er det at sætte de nødvendige grænser. Grænsen går for mig at se ved opfattelsen af Peters-embedet. Vi kan ikke, og vi bør ikke, som lutherske kirker »lege« med tanken om at anerkende Paven som hele kristenhedens åndelige leder. Vi er en selvstændig kirke, og vi blev en selvstændig kirke, fordi Martin Luther ikke fandt noget skriftmæssigt grundlag for den romersk-katolske opfattelse af paveembedet. Dette bør efter min opfattelse gøres klart i enhver samtale med den romersk-katolske kirke.

Vi kan heller ikke acceptere, at Paven i Rom skal tale på vore vegne. Jeg er ikke sikker på, at det for den kristne kirke som helhed er værdifuldt, at ét menneske kan tale på hele kristenhedens vegne. Vi har forskellig baggrund og forskellig holdning til en lang række spørgsmål. Denne forskellighed er for mig at se et gode, som bør bevares.

Indenfor rammerne af Det lutherske Verdensforbund har man talt om begrebet »Reconciled Diversity« – forsonet forskellighed – som et godt udtryk for den økumeniske bevægelse. Vi *er* forskellige, men netop i vor forskellighed er vi omfattet af den forsoning, som ifølge Paulus har »nedrevet gærdet«, (Ef 2,14) således at vi i vor forskellighed kan vokse tættere sammen i indbyrdes forståelse og tillid. Vi gør klogt i at betragte vort forhold til den romersk-katolske kirke, og til Paven, som omfattet af den forsonede forskellighed. Som kristne er vi ét – men ikke ens!

Frigjort lys

Af sognepræst Gurli Vibe Jensen, København

I byen er farvernes foranderlighed lige så nuanceret som menneskesindene.

Morgenen over søerne imellem City og brokvarterne i København er beskedgiver om dagen, der bryder frem. I den tidlige morgen synes byen grå, uinteressant, åndsnægtende, men den grå morgendæmring baner vej for nye farver. Der er funktion i farverne. Det er følbart indtil grænsen af det håndgribelige.

Den grå kone har lært mig, at dybblå, blågrønne, blå farver er farvebølger fra himlens uovervindelighed over København. Hun bor på 5. salen. Der er mange trapper, men det er rene trapper, for hun har vasket dem alle. Jeg har været gæst hos hende mange gange. Jeg har fulgt hende gennem køkkenet, ud ad køkkendøren, op ad den øverste del af trappen, op på det flade tag, hvor vi sad på et tæppe, der var lavet af blå, hvide og røde kvadrater. På taget stod nogle spande – plasticspande. I den ene groede der en rose. I den anden en reseda. I den tredje en kartoffel. I den fjerde persille og purløg. Omkring os var sortsodede gavle, og fra hustagenes skorstene bredte en kvalmende, forgiftende røg sig. Den grå kone sagde: »Vidste du, at himlen var så smuk?« Jeg skævede op og så – syntes jeg – et lille bitte stykke himmel langt væk, højt oppe, begrænset af sod og husgavle. »Nej«, sagde hun, »du ser ikke himlen på den måde. Du skal læne nakken bagover og rigtig se«. Så sad vi der og bøjede nakken bagover og så og så på det lille stykke himmel. Efter et stykke tid var den blå begrænsede himmel ikke længere begrænset, men ubegrænset vældig. »Sådan skal det være«, sagde hun, »jo længere man ser på himlen, jo mere fylder den«. Da jeg igen så på husgavle og mærkede røgen, var det himlens farve, der skubbede det massive nærvær af murstenssnavs og røg-

forurening væk. »Ja, man skal altid se længe nok på himlen, så fylder den det hele«, sagde hun og rejste sig, og vi gik ned igen.

Himlen over København skal man se længe på for at opdage dens kræfter til at skubbe skyggerne væk og derved give plads til andre farver, der bærer dagen frem med alle dens oplevelser, som åbner for liv, der ikke er statisk, men prøvende, ja, angribende. Som troen.

*

Strøget i København er som Aorta, en hovedpulsåre. Gaden snor sig i bevidsthed om sin overlegne livsnødvendighed fra Rådhuspladsen til Kongens Nytorv. Livet markerer sig aldrig ved tomhed, for gaden tillader ikke, at tomheden udstilles. Gaden er rastløs, pågående med villende magt over sindene. Den er som en hvinende E-tone uden samspil med andre toner. Gaden er sig selv nok, men aldrig sig selv.

Der er en strøm af mennesker i den gade. Alle typer. Alle aldre. Alle slags sind. Man gør vel i ikke at være åndelig eller sjælelig våbenløs netop der, for man mister let sin bedømmelsesevne og gribes af påvirkningerne, indtil man ikke begriber noget og går til i en tavshed, der går indefter og efterlader en træthed, der føles som sorg.

Strøget fejes i morgentimerne. Motoriserede og manuelle koste fejer natten bort med raspende lyde, der forkynder effektivitet, mens Rådhuset og Helliggejst konkurrerer med deres klokker.

Butikkerne bliver larmende befriet for jernskodderne. Gaden er åben. Reklamer og tilbud ses overalt. Gaden er som en nethinde, der kun ser kunderne. Kunderne derimod ser i et glimmer, hører i staccato, føler i en rus. Der er latter i gaden, men der er også pauser, hvor man får rigelig tid til at opleve, at der er sind, tanker, konsekvenser, skæbner.

Musikerne spiller op, og hver giver sin tone fra Amazing Grace til Alley Cat. Nu og da bryder frikirkerne ind med vidnesbyrd og svar. Enkle svar. Man bliver usikker overfor deres

mod. Kirken bliver pludselig kompakt og tung som en ældgammel antikvitet imod en dansende bæk af ord og musik.

En mand med skiltet JESUS LEVER har fast stade på et af hjørnerne. Det får digteren Viggo Madsen til at skrive i POLITIKEN på en af de sider, der ses:

I byernes gader –
Alle er faret vild
men ved det ikke

Om hjørnet blæser svarene
som blade for vinden:
Iturevet avispapir,
krøllede reklamer

Her ser jeg dig stå med skiltet
JESUS LEVER
og et kort øjeblik tror jeg
at jeg har mødt dig før

Nu bræger sangeren i min walkman:
»Hvis gåden er større end sin løsning
så er dette kun løsningen –
Lad os derfor ses igen, min ven,
på det sted, hvor alle skal mødes –«

Efter en pludselig indskydelse
vender jeg mig om efter dig
men du er allerede borte.

Sognet er med knap 3000 mennesker et spilvågent sogn, der hører, ser, vurderer – og spørger. Et udsalgssvar godtages ikke. »Hvordan er salgskurverne for kirken?« spurgte lederen af Unge Direktørers Klub i City. »Hvordan forholder eksport sig til import, når man bruger den kristne terminologi?« spurgte en anden.

Egne meninger og eget magtmål ligner hånden, der i sin tid vred frugten af træet i paradisets have. Resultatet blev fællesnævneren for menneskelivets afgrunde sidenefter. Strøgets mennesker er ikke ubekendte med den side af livet. Den knyttede hånd mærkes før end den åbne, modtagende hånd. Hvor skulle man kunne mærke den åbne hånds godhed?

Der på Strøget bor drengen, den trettenårige. Han faldt i søvn, når konfirmationstimen begyndte klokken otte om morgenen. Hvorfor? Det viste sig, at han var video-narkoman til klokken to hver nat. Hans fader havde sørget for, at han fik fil-

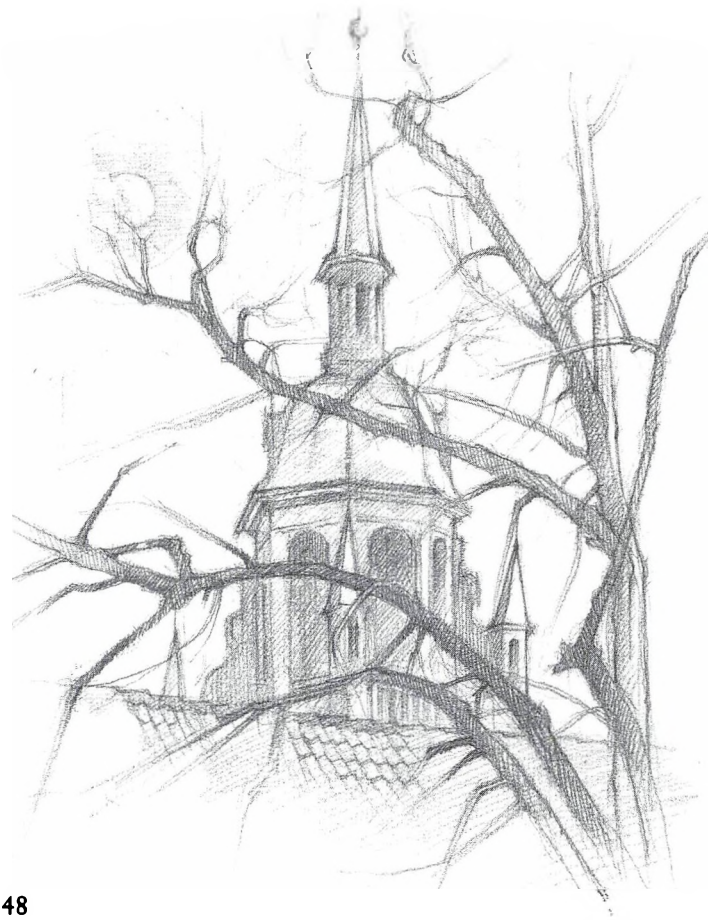

mene. Ren porno. Brugbare i de seneste nattetimer på Rådhuspladsen eller på Strøget, hvor han blev trækkerdreng. Bare tretten år og meget vidende. Han kom en nat til mig. Uventet. »Fortæl mig om noget, der er rent«, sagde han. Han ville gerne høre om et håb fra en anden verden end den han levede i hver nat. Da solen kom frem over København, smækkede han hånden sammen igen, for »du forstår, jeg synes alligevel, det er en smart måde at blive rig på, ikke?«

*

Kirken står midt på Strøget tynget af historisk ælde og slægternes ønske om et livssvar. Munkene i det tolvte århundrede ville ikke, at der blot blev talt. Prædikenens indhold kaldte på afprøvning i og til livet. Så byggede de Nordens første plejehjem og sygesal. De åbne hænders godhed blev synlig. Ordet og handlingen hørte sammen. Den tone lyder fortsat, men den afprøves på en ny måde. Den er ikke enerådende.

Spritteren, der drejer huen mellem hænderne og beder om »lidt til kaffe«, bliver jævnthen forarget, hvis man hopper på den og giver ham til kaffe. Han ved, at jeg ved, at vi ved, at kaffen serveres bedst i en grøn flaske. »Det er nok noget med religion«, hvis man taler om kaffe og giver i god tro. Til gengæld er der få af gadens folk i den gruppe, som ikke er på god talefod med synderes og tolderes ven. De – før bedsteborgeren – har en umiddelbar forståelse af modtagelse på højeste sted. Begravelsen af Strøgets særprægede enere er ægte og modig. Død er død, Gud er Gud. Stenen er væltet fra graven, står der i påskeevangeliet. Lys, håb og noget nyt er blevet til. Det er klart som nåden fra Guds åbne hjerte eller som korset på kirkens væg, hvor kunstneren har udeladt naglerne i Kristi hænder og fødder for at understrege, at kærligheden ikke kan korsfæstes, og Kristus er fri til at gøre »noget med religion« til en forklarlig og forståelig virkelighed på jordens de lave egne. Kistens enkelhed, blomsternes fåtal eller intethed betyder mindre imod evangeliets soleklare sandhed. Man bekræfter det efter begravelsen for hinanden på et af Strøg-sidegadernes beskedne ste-

der. Man krakelerer i den gamle opfattelse af stil og i den fornemme, stilfaste opfattelse af kristendommen.

Det er en særlig udfordring at være kirke på Strøget. Det er ikke indlysende let. »Noget med religion« er et diffust begreb. Det giver de nyreligiøse bevægelser deres chance. Deres folk står på Strøget og tilbyder svaret på tro, styrke og håb på en personlig måde, der er rettet til eneren. Hvem er du? Hvem forstår dig? Vi har et svar! Utallige følger dén hyrdefløjte. Hvem vil ikke gerne forstås og navnlig modtages? Menneskestemmerne, der vil modtage eneren og forblive hos eneren, er en varm mulighed for de nyreligiøse overbeviste. »Jeg blev først narkoman og så Buddhist«, sagde en ung til mig. »Min fader har aldrig elsket mig, for han har altid sagt ja til alting i mit liv. Han har aldrig sat en grænse, og jeg følte mig derfor uelsket. Så blev jeg mødt af et tilbud med et krav om et valg. Jeg er nu Buddhist.«

Der er en gruppe, der ikke går tæt ved husene på Strøget. De vil ses, for de har ret og muligheder. Mange af den gruppe foretrækker en mystificering af Kristus. Det giver afstandsbekræftelse uden konsekvenser. Samtaler med dem er som et Ping-Pong spil. Rammer du bolden, returnerer jeg. Spillet går ud på, at ingen taber bolden. Nederlag og afmagt hører ikke til i de kredse. Man er indstillet på forklaringer, som sikrer et yderligere tilbagetog. Modsætningsvis må det understreges, at den, der taber bolden og erkender det som tab, åbner for dybe samtaler af overordentlig værdi.

*

Det er uforklarligt forløsende at opleve menneskeværd i alle sociale klasser. Det er uforklarligt blokerende at opleve villet forsvarsparathed i alle sociale klasser.

En ung kone døde i går. Hun boede på Strøget. Tre børn. Alle under syv år. Hun havde ønsket at tale med en præst. Manden nægtede hende det. »Du skal jo ikke dø«, havde han sagt. Kræften bredte sig.

Nu sad manden overfor mig. Han ville, at vi kun skulle synge solsange til begravelsen. »Ikke noget med død«, sagde han. Udenfor kontoret anedes efteråret. Solen skinnede lavt og sparsomt over kirkepladsen. »Man skal ikke finde sig i døden«, sagde manden. Jeg fortalte ham, at Gud havde sagt det samme. Han blev forbavset og spørgende.

»Kristus«, sagde han, »ham går man jo ikke og falder i her på Strøget, vel? Hvem skulle tro, at Gud forstod os så meget, at han gik imod døden?«

Jeg er på Strøget hver dag i et eller andet ærinde. Jeg oplever de knyttede hænders politik i snart sagt hver meter i den gade, men pludselig kan der komme lys over dagen, stykvis og i glimt, og man er ikke alene mellem husfacader, mellem gadestøj, mellem mennesker. Jeg tænker her på fru Hansen.

Jeg begravede hendes mand. Selvmord. Senere hendes søn. Selvmord. Så hendes datter. Hjertestop. Der var bare én søn tilbage. Han var næsten altid fast beboer på Vestre Fængsel. Rimeligt nok. Narkohandler. Fru Hansen blev indlagt. Sønnen kom ud af fængslet netop på det tidspunkt og fik nøglen til lejligheden. Det kunne man ikke sige noget til. Men man kunne jo tænke sit. Det gjorde jeg.

Dagen kom, hvor fru Hansen skulle hjem. Da vi åbnede døren ind til lejligheden, åbnede vi ind til den absolutte tomhed. Drengen havde taget det hele. Rub og stub. Solgt hele hjemmet for at købe stoffer, som han kunne videresælge til nye, der ville dræbe sig selv. Der stod en tom jernseng uden madras. Så satte hun sig på sengekanten, syg som hun var. Hun så på mig og sagde: »Skynd dig og bed Fadervor, og når du kommer til bønnen »forlad os vor skyld«, så bed den to gange, for han er jo min dreng«.

Et kærlighedens udspil. Lysglimt på Strøget. Den røde farve lyste under den blå himmel.

*

Når jeg beder konfirmanderne om at vælge den farve, som de

synes, der er mest tilgivelse i, vælger de så at sige altid den røde farve som tilgivelsens farve, måske fordi den varmer og lyser.

Akkurat som træet derude i Nigeria.

Det træ er ikke plantet i dekorativt øjemed. Det har ladet sig plante af en tilfældighed. Et frø faldt i jorden. Det groede.

Det er ikke ualmindeligt at se mennesker gå uden for deres huse og vende blikket mod Nord, op imod Sahara, hvor den uendelige ørken ligger, – den der pludselig på bestemte tider af året løfter millioner af sandskorn, som ruller frem mod sydligere egne. Sandet kommer som grå og klumpede skyer og ligner skyer på afveje fyldte med sne. Men der er ikke kølende sne i skyerne. Der er derimod millioner af småbitte sten, der er gennemboret af solen for projektilklare at drive hen over landskabet og torturere, hvad skyen møder, det være sig den vidtstrakte savanne, hvor træerne bliver brune og gule og kroger indefter og dør, det være sig i menneskesind, der påvirkes for en tid af den uendelige tørhed og af det uafrystelige sand, der er i maden, bøgerne, sjælen. Sandet brænder.

Der står et træ midt i denne afmagtens tid. Det er dækket af røde blomster. Kronblad rører ved kronblad. Det er vildt, overvældende, livsbekræftende. Den sammenhængende krone i røde farver giver skygge for mennesker og dyr. De, der søger hen under kronen, bliver hjulpet til nyt mod til den fortsatte vandring derude i solen.

Når regntiden kommer, retter alle vækster sig op og bliver grønne og stærke og triumferende, og man smiler til hinanden på en ny måde. Man forstår afrikanerne, der danser jublende rundt med de hvide håndflader rakt op mod himlen, mens de synger »Aja, aja, himlen har givet os velsignelsen!« Men træet med de røde blomster har nu stærkt grønne blade, og bladene lægger sig over hinanden fra gren til gren og danner et sammenhæng, så vandreren, der er blevet overfaldet af regnen, kan gemme sig en tid under det sammenhængende bladhang for senere at gå videre ud i regnen og prise Gud for velsignelsen.

Hvoraf kommer det, at dette træ med de røde blomster, det uovervindelige træ i al slags vejr, pludselig kan melde sig i en

travl forretningsgade? Er det, fordi jeg er blevet mødt af et menneske, der har vist mig, hvad der er fællesnævner for det at være menneske? Jean Paul Sartre har på en forbavsende måde givet svaret på dette. Han skriver: »Hvis Gud blev menneske, ville et absolut DU komme mig i møde og tage mig ind til sig i fuldkommen kærlighed, og dette guddommelige DU ville ved sin kærlighed skænke mig indre frihed til at genelske det og således give min eksistens indhold og mening. Mit væsens dybeste længsel ville dermed blive opfyldt. Jeg ville blive mig selv, blive helt og fuldt menneske. Hvis stor forladthed og ensomhed nogensinde skulle fylde et menneske, så kunne vi forkynde det glædelige budskab, at i al vor lidelse er Kristus hos os. Han har jo i sin grænseløse kærlighed taget al vor skændsel på sig. Selv døden ville være overstrålet af glæde. Alt, alt havde fået en dybere mening, og de spørgende læber havde fået svar i Guds-Mennesket, i den guddommelige kærlighed, i evangeliets røde hjerteslag.«

I dette øjeblik bryder solen frem efter en grå morgentime. Den bærer besked om det påskelys, der bryder og fylder som frigjort lys. Den styrtdykker som håb ind i alle menneskelige skygger. Jeg går ud i dagen.

»– en dag som andre,
hvor uret tikker
med pligt og slid.
En livets gave
en dag fra Herren,
en nådens tid.«
(K. L. Åstrup)

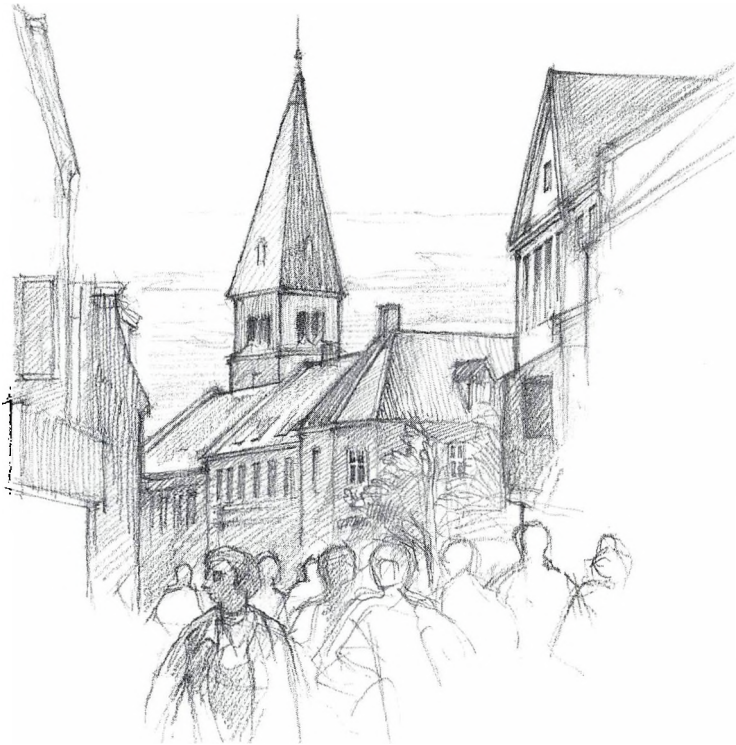

Altertavler i Viborg Stift:

Holstebro og Skjern

Af Gudrun Meedom og Johannes Bæch

Det er en meget hed Sommerdag, vi kommer til Holstebro Kirke, og det er livsaligt at komme fra det skærende Sollys ind i Kirkens svale Renhed. Vi går op mod Koret, som har tre store rundbuede Glasmosaikruder, som er skabt af Kunstneren Johannes Kragh. Under den midterste lyser det gyldne Fløjalter som en lav Solstribe. Tilsammen danner Alteret og Mosaikru-

derne en smuk Helhed, og Virkningen i det høje halvrunde Kor er stilfærdig og varm.

Af en Brochure, som vi købte i Kirken, fremgår det, at Altertavlen, da den gamle Sct. Jørgens Kirke skulle nedrives, var hvidmalet og indsat i en Altertavle fra 1757. Men kyndige Folk fra Nationalmuseet kunne klart se, at den ikke hørte hjemme i den Sammenhæng, men var et Hele i sig selv, en sengotisk Fløjaltertavle.

Maleren og Konservatoren Eigil Rothe fik til Opgave at restaurere den, og ved Afrensningen af den hvide Maling fandt han svage, men sikre Spor af Guld og de Farver og fine Ornamenter, som vi i Dag kan se. Det er tydeligt at se, at han har følt en stor Glæde ved denne Opgave. Hans Arbejde er så delikat udført, at man kunne tro, det var gjort fornyligt; men den er indviet sammen med den nye Kirke i 1907.

Vi har i Danmark kun tre Fløjaltertavler fra Flandern, som var berømt for sine Billedskærerværksteder. I Viborg Søndre Sogns Kirke findes den prægtige Tavle, som Christiern den Anden købte i Antwerpen i 1521. Den har indstemplet det Mærke, som Antwerpenmestrene brugte, en Hånd med udspilede Fingre. Men der var Mestre i andre Byer, og hvor Mariatavlerne i Sæby og Holstebro kommer fra, kan ikke siges helt bestemt, kun at de er fra Flandern.

Mellem de tre Tavler er der både Ligheder og Forskelle. Sæbys og Viborgs har begge den gotiske Spidsbueform. Tavlen i Holstebro er vandret afsluttet og har sikkert været prydet af en udskåret krone af Bladformer, som er almindelig på sengotiske Altertavler.

Tre Scenerier går igen på Viborg- og Holstebrotavlen, nemlig Bebudelsen, Fødslen og Omskærelsen. Også den Bladranke, der danner Baldakin over Felterne er ens, men det peger ikke derfor mod samme Værksted. Temaerne var Fællesgods. Individualismen og Ophavsretten blev ikke dyrket på den Tid, man lånte og kopierede ganske frit og frejdigt. De mange Træsnit i Tiden, bl.a. Albrecht Dürers Passionsserier var flittigt brugt som Forlæg.

Der er en Forskel på de to Tavler, som jeg synes viser to helt vidt forskellige Kunstnerpsyker. Viborgtavlen næsten eksploderer i heftigt dramatiske Optrin, og Felterne er fyldt til Bristepunktet med et Mylder af Personer og Ornamentik. Holstebrokunstneren har disponeret meget bevidst og pålagt sig selv stort Mådehold for Helhedens Skyld. Hans Figurgrupper får kun Lov at fylde lidt over den nederste Halvdel af Felterne, Optrinene er rolige, næsten statiske. Personerne står, så alle ses klart, der går en fin Rytme igennem dem, der slutter dem om den hellige Handling.

Over Figurgrupperne løfter Rummet sig med slanke, gyldne Søjler, Spidsbuer og gotisk Ornamentik, og Mesteren har været sig meget bevidst, at dette ville give Billederne yderligere Ro og Ophøjethed.

Lad os nu aflæse hvad Billederne vil fortælle os. På Bebudelsesbilledet til venstre ser vi, at Maria er af rig Familie, vokset op i et fornemt Hus med Søjler og tavlet Gulv. Hendes Himmelseng har Purpuromhæng og bløde Silketæpper. Hun kan læse sin Bønnebog, og hendes Dragt er lige så strålende som Englens himmelske Klædebon. Josef, den gamle Gråskæg, kunne være hendes Bedstefar; men en Tømrer i Nazareth er et godt Parti, må vi tro. På næste Billede er de i fine Klæder kommet til Bethlehem. I den rene hvide Stald var der fejet, så de knapt kunne finde Strå nok til Leje for den nyfødte, og af Klude havde Maria kun et guldindvirket Klæde at svøbe Barnet i.

Så kommer de hellige tre Konger med deres Gaver. De ventede at finde en Kongesøn, og de fandt et Kongebarn. Barnet er nøgent; men Forældrenes Dragt er kongelig. Omskærelsen har for Jøderne lige så stor betydning som Dåben for Kristne. Josef er ikke med, men der er Vidner til Stede, de står omkring Maria, der holder Barnet, og Præsten, der har sat brillerne på Næsen. På denne store Dag har alle pyntet sig. Man må tro, at i det gamle Jerusalem har der været en Modeskaber, som stiller Dior helt i Skyggen. Dragter, Frisurer og Hovedpynt er så raffinerede og pragtfulde, at det virker dekadent.

Men Tiden har gået sin ubønhørlige Gang, det lille nøgne

21079

2/87 89

Barn døde på Korset; men det skal vi ikke tænke på her, for dette er en Helgentavle for Maria. På det store Midterfelt ligger Maria for Døden, og det er ren Legende, at Apostlene kom fra nær og fjern for at stå om hendes kongelige seng, da hun døde. Og at Judas ville komme til Stede, var vel helt utænkeligt, men yderst til højre står han, bortvendt og udenfor Kredsen. Det han holder i Hånden ligner måske ikke en Pengepose; men han bærer en romersk Legionærs Dragt med Læderharnisk, kort Toga og den romerske Ørn på Soldaterstøvlerne, og derved stemples han som Forræderen, der gik Romernes Ærinde.

De andre Apostle står i Ring om Marias Seng. Vist sørger de, beder og breder bekymrede Armene ud; men ikke en Fold i deres smukke Dragter eller i Marias Silketæpper kommer i Ulave. Folderne, hvor de elskede Folderne, den Tids Kunstnere. De dyrkede dem med større Lidenskab end Ansigtsudtrykkene. Guldets bløde Lys og Skygger falder så mygt over dem, at man ved at se på dem får en Fornemmelse af fed Silke i Hånden.

Så hvad Dragterne angår har Mesteren ikke lagt Bånd på sig selv, men har kastet sig uhæmmet ud i Tidens Pragtglæde. Det er meget langt fra Bibelens Beretninger om den fattige Tømrerfamilie. Det eneste, der bringer os ned på Jorden, er Oksen og Æslet i Stalden. De er pudsigt nok så primitivt skåret, som om Billedskæreren knapt har set dem for sine Øjne. Deres plumpe Kroppe er en mærkelig Kontrast til det Mesterskab, som Menneskefremstillingen viser.

Men til Trods for den dekadente Pragtglæde er der en stor Uskyldighed i disse Billeder. De lette, stræbende Søjler løfter dem op i en Verden af Renhed og Herlighed. Det er Himlens Lys, der kastes tilbage og forgylder de jordiske Begivenheder og de hellige Skikkelser.

Jo længere jeg ser på denne Altertavle, jo mere glæder den mig med sin klare Ide og hvert Billedfelts mesterlige Komposition. Jeg har i Bøger om Emnet set mange gotiske Altertavler, men ingen der ligner denne. Holstebro Kirke ejer et smukt og sjældent Mesterværk.

En anden strålende Sommerdag, hvor Kornblomster lægger

dybblå Bølger over Kornmarkerne, kører vi gennem Nørreådalen til Landsbykirken i Skjern, som har en Fløjaltertavle fra samme Tid, Begyndelsen af 1500-Tallet. Den er beskeden i Sammenligning med Holstebro Kirkes fornemme Værk; men det er bemærkelsesværdigt, at en lille Landsbykirke har et så betydeligt Alterbillede. Her må vi huske på, at Herremændene efter Reformationen fik Råderet over Kirkerne og frit kunne flytte Inventaret rundt. Måske er denne Tavle kommet hertil, fordi en større Kirke skulle have en prangende Rennæssancetavle, da de kom på Mode. Og på den Måde fik Skjern Kirke så den værdifulde Del.

Selv om de to Altertavler er fra samme Tid, er Stilen ikke den samme. Tavlen i Holstebro er en såkaldt Mysterietavle, der var inspireret af de Mysteriespil, som blev opført i den katolske Tid. Passionsspillene i Oberammergau, der hvert tiende år gennemspiller Kristi Lidelseshistorie, er et Eksempel herpå.

Tavlen i Skjern Kirke er en Præsentationstavle, kun de to nederste Sidefelter viser en Begivenhed, ellers står Figurerne på hvert sit lille Fodstykke med de Attributter, der skal fortælle os, hvem de er. Denne Stil er tidligere end Mysterietavlerne; men den har holdt sig længere i de nordtyske Værksteder, hvor

der f.Eks. i Lübeck også var en betydelig Fabrikation af Fløjaltre.

At Skikkelserne præsenterer sig for os, kan vi se ved, at de alle, også i de to Scenerier, skuer lige ud i Luften, eller måske ud i Evigheden. De ser ikke på hinanden og lever ikke med i det, der sker.

I det store Midterfelt står Anna med Kristusbarnet på Armen, han rækker ivrigt frem efter Æblet, Jordkuglen, som Maria rækker frem, men uden at se på det. Maria og Anna ser hverken på Barnet eller på hinanden.

Til højre for dem står Sct. Nicolaus med sin Bispestav, til venstre Katharina af Sienna. Hendes Historie har jeg ikke kunnet finde i Legendeberetninger, og det ærgrer mig. Under den gyldne Krone bærer hun en Tornekrone, og det fortæller den indviede om hendes Martyrium. Disse to Helgener fylder i både Højde og Bredde så meget, at de trykker Midtergruppen, og det undrer mig, da Maria og Anna med Barnet dog må være Altertavlens Hovedmotiv.

Vi må lægge Mærke til Marias Stilling, for også hun, den rene Jomfru, viser et Tegn på Tidens Dekadence. Den myge, langlemmede Krop, det forførende Svaj i Hoften og den naturstridige Måde den højre Fod føres frem på, er et Modepræg, akkurat som den krukkede Stil Nutidens Mannequinner ter sig med. Men det har Tiden lagt et Slør over.

Sidefløjene viser til venstre Kongernes Tilbedelse, på modstående Side skal en Soldat halshugges, mens andre bagved venter på samme Skæbne. Det må være Legenden om Sct. Mauritus' Soldater. En hel Legion af kristne Soldater fra Theben anført af Mauritus blev sendt til Rom for at tjene i den romerske Hær. De ville nok tjene Kejseren som Soldater, men ikke opgive deres kristne Tro og ære de romerske Guder. Så blev de alle, 6666 Mand, dræbt.

Salige er de, som lider Forfølgelse for Retfærdigheds Skyld, lyder Teksten derunder, og det var altid Helgenernes Mission at styrke Troen, Fromheden og Håbet for de retfærdige. I Felterne ovenover står fra venstre Maria Magdalene, Kristoforus

260689

og Peter med Himmeriges Nøgle. Til højre for Midtfeltet står Apostlen Paulus med Ordet og Troens Sværd, Katharina af Alexandria med Marterhjulet og Sct. Jørgen, der kæmper med Dragen. Som den eneste af disse Skikkelser er Kristoforus vendt ind i det, der sker ham. Han løfter sit store, skæggede Hoved bagud mod dette lille Fnug af et Barn, som er så ufattelig tungt, at han må stinde sine lange Ben for ikke at segne.

Men ellers må jeg indrømme, at disse så uberørte Skikkelser ikke rører os i dag. I Middelalderen var de en levende Del af Folks Liv. For os er Tavlen et Minde om en svunden Tid og et Smykke for Kirken.

Tavlen har haft Farver og sikkert mere Guld, desværre blev det fjernet ved en Restaurering i 1876. Nu står den i ret mørkt Egetræ mod en italienskrød Baggrund med Guld på Rammer og inddelende Søjler og på de Blomsterranker, der danner Baldakiner.

Det Krideringslag, som man udglattede Formerne med in-

den Farvelægningen, er naturligvis også renset af. Man ser Spor af Mejslens Hug og Jernets Snit, så Ansigterne er mere karakterfulde. Hænderne er fascinerende, så mange forskellige Håndstillinger, og de er alle anatomisk helt rigtigt forklarede. Meget raffineret er Lillefingeren på Annas venstre Hånd, som støtter Barnet. Ser vi ikke for os den fine Dame på Visit, som fængslede vort Barneblik med denne elegant strittende Lillefinger på Hånden, der løftede Kaffekoppen. Billedskæreren måtte have den med, selv om det var svært.

Foran Altertavlen står et smukt forgyldt Processionskors fra slutningen af 1400-Tallet, og på Nordvæggen hænger et sengotisk Korbuekrucifiks, et mindre hænger over Syddøren, og på Sydvæggen hænger en Bispeskikkelse fra ca. 1330. Så Gotikken er fint repræsenteret her i Skjern Kirke.

*

Det er blevet svært for os, der gerne vil kombinere en Tur ud i Landskabet med Kirkebesøg. Det er trist, at Kirkerne ikke mere kan stå åbne. Meget ofte går vi forgæves op til en Kirkedør, og alt for sjældent er der en Henvisning til, hvor Nøglen kan fås. I Skjern bor Kirketjeneren i et lille rødstens Hus lige udenfor Kirkegården.

I Holstebro, hvor man har været ude for Hærværk, tager Pensionister på Skift en Vagttørn, så Kirken i hvert Fald i Sommerhalvåret er åben 9-17. Hos dem kan man købe det lille Skrift om Kirken med smukke Farvefotos af Altertavlen som Helhed og hvert enkelt Felt for sig og med Konservatoren Eigil Rothes Beskrivelse af den og sit Arbejde med den.

Folkekirken og det mellemkirkelige

Af domprovst Karsten Nissen

1989 blev året, hvor kirkelige spørgsmål fandt vej til avisernes overskrifter. Ofte er kirkeligt stof i medierne præget af en vis sensationsjournalistik: Præsteafskedigelsessager, faldende dåbstal, udmeldelser af folkekirken etc. Kirkelige reportager – som TV 2's stort anlagte serie »Folkekirken er da ved Gud ikke for folket« – cementerer ofte en række fordomme omkring folkekirken. Journalisten interwiever professorer, præster eller lægfolk, som kan underbygge disse fordomme, for folkekirken er så bred, at man altid kan finde et eller andet ekstremt standpunkt at viderebringe. Alt for sjældent drøftes væsentlige teologiske spørgsmål offentligt, ligesom vi alt for sjældent ser sobre reportager om det gode, daglige arbejde, der gøres rundt omkring i menighederne.

Debatten om folkekirkens mellemkirkelige relationer og omkring pavebesøget gav imidlertid anledning til andre former for kirkelige reportager. Væsentlige teologiske spørgsmål blev drøftet i al offentlighed. Pludselig blev et kirkeligt lovforslag anledning til bred, offentlig debat. Lovforslaget hed »Lov om ændring af lov om folkekirkens økonomi«. Lovforslaget omhandlede dog ikke økonomi, men derimod økumeni: Samarbejdet de kristne kirker imellem.

Den danske folkekirke har i mange år deltaget i den økumeniske bevægelse. På grund af folkekirkens særlige struktur har det ikke været en del af folkekirkens officielle virksomhed. I modsætning til andre kirker – også de øvrige nordiske lutherske folkekirker – har Den danske Folkekirkes deltagelse i den økumeniske bevægelse været båret af frivillige kredse. Nøjagtig ligesom folkekirkens børnearbejde, ungdomsarbejde, mission

og diakoni varetages af frie kirkelige organisationer, har folkekirkens deltagelse i den økumeniske bevægelse været varetaget af et frit, kirkeligt organ: Det mellemkirkelige Råd. Efter vedtagelsen af den nye lov er dette ændret. Folkekirken har nu som en del af sin officielle virksomhed opretholdelsen af kontakten og samarbejdet med andre kristne kirker verden over.

HVAD ER ØKUMENI?

Debatten om folkekirkens mellemkirkelige relationer afslørede et ukendskab til, hvad den økumeniske bevægelse egentlig er. Det må understreges, at den ikke er en særinteresse for særligt interesserede enkeltpersoner verden over. Den økumeniske bevægelse bæres af kirker, som på forskellig vis indgår i et samarbejde. Den økumeniske bevægelse er ikke først og fremmest en kirkeligt inspireret, politiserende bevægelse, der forråder de kristne grundsandheder. Tværtimod udspringer den økumeniske bevægelse af en fordybelse i, og besindelse på, Bibelens forståelse af kirken som én kirke.

I løbet af det 20. århundrede er der sket en stadigt tydeligere tilnærmelse mellem de kristne kirker i verden. Medens man for blot 200 år siden inden for de fleste kirker og kirkesamfund anså sin egen tolkning af de bibelske vidnesbyrd og af den kirkelige tradition for den eneste sande, har en lang række kirker i dette århundrede forladt deres sikre bastioner for i stedet at indlede en samtale og et samarbejde med andre kirker og trossamfund. Denne samtale og dette samarbejde mellem kirkerne kaldes almindeligvis »den økumeniske bevægelse«. Denne bevægelse kan anses som et virkeligt vendepunkt i kirkehistorien, idet man herved har indledt det første skridt hen imod den hele eller delvise overvindelse af den ulykkelige kirkens splittelse, som har fundet sted og udviklet sig helt tilbage fra de første kristne århundreder.

Der er især tre årsager til, at kirkerne har fundet sammen i den økumeniske bevægelse. For det første har denne bevægelse forsøgt at adlyde den befaling til kirkelig enhed, som er indeholdt i Det nye Testamente. For det andet har kirkerne ved hjælp af den kristne missionsvirksomhed indset, at en lang række spørgsmål, der traditionelt skiller kirkerne, mister deres betydning i en missionssituation. For det tredje har kirkernes fælles opgave, at gøre evangeliet troværdigt i en verden, der er præget af nød og elendighed, gjort et dybtgående samarbejde mellem dem nødvendigt.

1. Det nye Testamentes befaling om enhed

»... at de alle må være ét, ligesom du. Fader i mig, at også de må være ét i os, så verden må tro, at du har sendt mig.« Johs. 17,21.

I den såkaldte »yppersteprælstelige bøn«, Johs. 17, har Jesus én stor bekymring for den menighed, han efterlader på jorden: At de må have samme indbyrdes enighed og enhed, som han og Gud. Og denne enhed anser Jesus ikke for noget sekundært, tværtimod. Jesus beder om at de kristne må være ét, »for at verden må tro, at du har sendt mig«. Enheden mellem de kristne hænger derfor nøje sammen med de kristne kirkers selvforståelse. Kirkerne er fælles om at bekende troen på Jesus Kristus som Guds Søn og verdens frelser. For at dette kan blive troet af mennesker beder Jesus sin Fader om at de kristne virkelig må være ét.

Kirkerne kan derfor ikke betragte forholdet til medkristne i andre kirker som et spørgsmål af mindre betydning: Kristus, Kirkens Herre, har selv i sit »testamente« til sin menighed givet udtryk for sit stærke ønske om, at de kristne må være ét. Derfor har enhver kristen kirke, der bekender troen på Jesus Kristus, en forpligtelse til at søge at overvinde de splittelser, der kendetegner kristendommen. Den økumeniske bevægelse er et af de instrumenter, kirkerne kan benytte sig af i løsningen af denne forpligtelse.

2. Den kristne mission og kirkens enhed

»Mig er givet al magt i Himmelen og på jorden. Gå derfor hen og gør alle folkeslag til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet i lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende«. Matt. 28, 19-20.

Den såkaldte »missionsbefaling« fra Matthæusevangeliets allersidste vers, er velkendt af de fleste kristne. Disse ord af den opstandne Jesus danner ét af udgangspunkterne for den kristne missionsvirksomhed, der indledtes, da Paulus begyndte at rejse rundt og oprette menigheder i Middelhavsområdet. Siden Paulus har de kristne kirker i større eller mindre omfang forsøgt at adlyde Jesu befaling ved at bringe evangeliet ud til de mennesker, der endnu ikke har hørt det. Denne missionsvirksomhed tog for alvor fart i løbet af det 18. og 19. århundrede, hvor kirkerne på den nordlige halvkugle sendte en mængde missionærer til den sydlige halvkugle.

Det 18. og 19. århundredes missionsvirksomhed fik stor betydning for oprettelsen af den økumeniske bevægelse. For det første blev det uomgængeligt nødvendigt at indlede en eller anden form for samarbejde på »missionsmarken«. Når missionærer fra to kristne kirkesamfund arbejdede i hinandens nærhed, var man nødt til at indgå visse aftaler for ikke at skade hinandens arbejde. Dette meget sparsomme samarbejde blev efterhånden udvidet til også at gælde opgaver som læge- og skolevirksomhed. Men for det andet betød missionen, at kirkerne også blev nødt til at indlede en samtale og et samarbejde som *kirker*. Vi har netop bemærket, at Jesus i den ypperstepræstelige bøn beder om kirkens enhed, »for at verden må tro, at du har sendt mig«. Og ofte *kunne* det virkelig være svært at tro på den Herre, som missionærerne forkyndte, når folkene på »missionsmarken« med deres egne øjne kunne se, at der fandtes en række forskellige kirker, der tolkede denne Herre på en række forskellige måder. Da kirkerne forlod de geografisk afgrænsede

områder, der havde dannet rammen omkring dem, og søgte til Asien eller Afrika, blev det åbenbart for alle, at nogle af de spørgsmål, der adskilte kirkerne, ikke så meget var af teologisk som af historisk-traditionel karakter.

Missionsbevægelsen blev derfor en vigtig faktor i den udvikling, der ledte til fremkomsten af den økumeniske bevægelse. Situationen ude »på missionsmarken« nødvendiggjorde samtale og samarbejde mellem kirkerne »hjemme«. Endvidere var missionsbevægelsen med til at understrege kristendommens universelle karakter.

Hidtil havde man anset kristendommen som stort set et vestligt fænomen, idet kristendommen, bortset fra de ortodokse kirker i Mellemøsten og Indien, havde hjemme i Europa og Amerika. Med missionsbevægelsen blev der gjort op med en sådan opfattelse, og i dag deltager kirker fra alle verdensdele i den økumeniske bevægelse. Oprindeligt betyder »økumene«, ifølge ordets græske grundbetydning, »hele den beboede jord«. Den omstændighed, at missionsvirksomheden har resulteret i oprettelsen af en række kirker i Asien og Afrika, har derfor medvirket til at understrege den universelle karakter, som den økumeniske bevægelse har, også ifølge betydningen af ordet »økumenisk«.

3. Kirkerne og verden

Jesu bøn om kirkens enhed udsprang af hans ønske om, at verden måtte tro, han var sendt af Gud. For at kirkerne og de kristne kan være troværdige i en verden, der er præget af sult, krig og fattigdom, og for at de kan overbevise verden om, at de er sendt med Jesu evangelium om retfærdighed og fred, er det nødvendigt, at de finder sammen i et fællesskab rettet imod verden – i tjeneste for den. Da den svenske ærkebiskop Nathan Söderblom efter første verdenskrig søgte at samle kirkerne om arbejdet med de sociale og menneskelige problemer, som fulgte i krigens kølvand, skabte han slagordet: »Service unites, doc-

trine divides« – tjeneste forener, dogmatik adskiller. Efter flere forgæves forsøg lykkedes det Söderblom at skabe tilslutning til en konference i Genéve 1920, hvor organisationen »Life and Work« blev oprettet. Samtidig besluttede man at indkalde til en verdenskonference om kirkernes socialetiske arbejde i Stockholm 1925. Igennem disse initiativer var Söderblom med til at oprette den økumeniske bevægelse, som den manifesterede sig i Kirkernes Verdensråd.

Siden 1961 har også missionsbevægelsen været en del af Kirkernes Verdensråd, idet Det internationale Missionsråd ved generalforsamlingen i New Delhi dette år blev sammensluttet med Kirkernes Verdensråd. Også den omstændighed bidrog til at sætte forholdet mellem kirkerne og verden på dagordenen, idet hele den tredje verdens problematik nu blev ført ind i den økumeniske bevægelses arbejde på en særdeles vedkommende og direkte måde.

I dag samarbejder kirkerne indenfor rammerne af Kirkernes Verdensråd og Det lutherske Verdensforbund om nødhjælp, flygtningehjælp, udviklingsprojekter ect. Hele dette arbejde har også medført, at spørgsmål om apartheid, ny økonomisk verdensorden og den tredje verdens gældskrise betragtes som vigtige spørgsmål for den økumeniske bevægelse. Man kan ofte møde den opfattelse, at den økumeniske bevægelse er mere interesseret i politik end i evangeliets forkyndelse. Dette er ikke rigtigt. Når man beskæftiger sig med de ovenfor nævnte spørgsmål skyldes det netop, at kristne kirker, som lever deres liv i verdens brændpunkter, beder om de øvrige kirkers hjælp og støtte.

I dag er situationen den, at der bor flere kristne syd for ækvator end nord for. Også dette har været med til at bringe den tredje verdens spørgsmål ind i centrum af den økumeniske bevægelses arbejde. Paulus betegner i 1. Korinterbrev kap. 12 kirken som et legeme med mange lemmer og understreger, at når ét

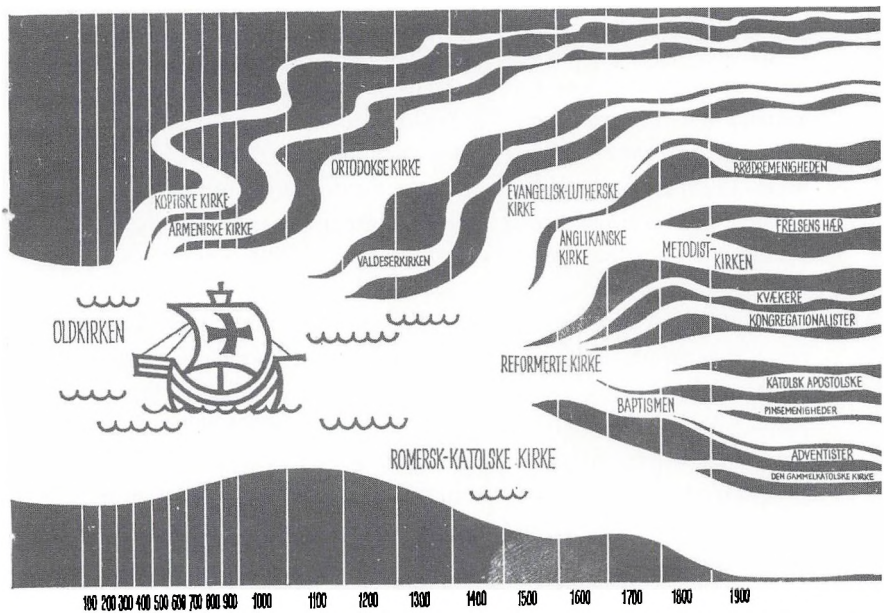

lem lider, lider alle lemmerne med. Også derfor er kristne kirkers levevilkår andre steder i verden et spørgsmål, som vi i den »rige« del af verden bør følge med opmærksomhed.

DEN DANSKE FOLKEKIRKES MELLEMKIRKELIGE RÅD

Debatten om det mellemkirkelige/økumeniske spørgsmål kunne give det indtryk, at sagen drejede sig om, hvor vidt folkekirken skulle være med i internationale og kirkelige sammenhænge eller ej. Derfor må det understreges, at de nye rammer omkring det mellemkirkelige arbejde indenfor folkekirken ikke ændrer ved folkekirkens medlemsskab af Det lutherske Verdensforbund og Kirkernes Verdensråd. Helt siden oprettelsen af Kirkernes Verdensråd i 1948 og Det lutherske Verdensforbund i 1947 har den danske folkekirke været medlem af

disse internationale kirkeorganisationer på linie med alle andre lutherske folkekirker i verden. Folkekirkens røst har været hørt og har gjort sig gældende i disse sammenhænge. Folkekirkens medlemsbidrag til Kirkernes Verdensråd og Det lutherske Verdensforbund har været betalt via finansloven; folkeretsligt/kirkeretsligt, kan der ikke være skygge af tvivl om, at folkekirken *er* medlem af disse to organisationer. Ganske vist må man håbe, at de nye stiftsudvalg for folkekirkens mellemkirkelige relationer vil fremme det mellemkirkelige arbejde rundt omkring i menighederne, men også hidtil har mange menigheder haft besøg af kristne fra andre kirker. Heller ikke på dette område er der således tale om noget helt nyt.

Det »gamle« mellemkirkelige råd har 85 medlemmer og er selvsupplerende. Igennem årene har Københavns biskop været præsident for rådet, som i sin sammensætning har søgt at afspejle folkekirkens bredde. Det mellemkirkelige Råd har fungeret som valgkollegium, idet man har udpeget medlemmerne af Det mellemkirkelige Råd's styrelse, 10 medlemmer af Folkekirkens Nødhjælps styrelse samt de folkekirkelige medlemmer af Det økumeniske Fællesråd. Det mellemkirkelige Råd har imidlertid ikke blot fungeret som valgkollegium, men også som debatforum vedrørende en lang række økumeniske og kirkelige spørgsmål.

Kirkeretsligt har det hidtil været almindeligt anerkendt, at varetagelsen af folkekirkens mellemkirkelige forpligtigelser officielt er henlagt til Københavns bispeembede. Københavns biskop betragtes som »Primus inter pares« og har derfor traditionelt været den, man udefra henvendte sig til, når man ville i kontakt med den danske folkekirke. Denne tradition blev officielt udtrykt i forbindelse med stillingsopslaget, da man første gang besatte embedet som præst ved Københavns Domkirke og sekretær for Københavns biskop vedrørende mellemkirkelige spørgsmål. I realiteten har Københavns biskop og Det mellemkirkelige Råd imidlertid i fællesskab ført forhandlinger

med kirkeministerium vedrørende de økumeniske spørgsmål, som krævede kirkeministeriets medvirken – f.eks. fastsættelsen af folkekirkens medlemsbidrag til Kirkernes Verdensråd og Det lutherske Verdensforbund. Når man skulle sammensætte folkekirkens delegation til generalforsamlinger i Kirkernes Verdensråd og Det lutherske Verdensforbund har proceduren været den, at Det mellemkirkelige Råds styrelse udarbejdede en liste over delegater, som derefter blev fremsendt til Københavns biskop. Københavns biskop fremlagde sagen på et bispemøde, og biskopperne havde her lejlighed til at foretage rettelser, således at delegationens endelige sammensætning blev foretaget af biskopperne.

Det mellemkirkelige Råd har imidlertid ikke blot varetaget kontakten til de internationale kirkelige organisationer, men også formidlet besøg fra andre kirker til folkekirkens menigheder. Der er knyttet personlige bånd mennesker og menigheder imellem. Ikke mindst præster og kirkemedlemmer fra lutherske kirker i Østeuropa har ved flere lejligheder været på besøg i danske stifter, sogne og hjem.

Det mellemkirkelige Råd har dog igennem alle årene opfattet sig selv som en nødløsning. Den danske folkekirke er en del af den Hellige Almindelige Kirke og kan ikke isolere sig fra andre kirker. Derfor påtog Det mellemkirkelige Råd sig den opgave at varetage folkekirkens mellemkirkelige relationer, men Det mellemkirkelige Råd har fra første færd ønsket, at opgaven blev løst af folkekirken som sådan. Dette skete med »Lovbekendtgørelse nr. 470 af 27. juni 1989«, som gjorde det muligt for folkekirken officielt at deltage i mellemkirkeligt arbejde. De lokale kirkekasser kan yde bidrag til lokalt mellemkirkeligt arejde. Der oprettes i hvert stift et stiftsudvalg for mellemkirkeligt arbejde i stiftet samt et centralt mellemkirkeligt råd til at varetage folkekirkens internationale relationer.

For første gang har folkekirken fået en struktur, som går ud over de enkelte stifter, og som betragter folkekirken som én kirke. I bemærkningerne til lovforslaget har kirkeministeriet understreget, at ingen kan tale på folkekirkens vegne. Den nye struktur ændrer således ikke folkekirkens karakter, men giver et redskab for at fortsætte det mellemkirkelige arbejde, som folkekirken allerede er dybt engageret i.

Lovforslaget har haft en lang og besværlig tilblivelseshistorie. Som nævnt ovenfor har Det mellemkirkelige Råd altid betragtet sig selv som en nødløsning. Derfor henvendte Det mellemkirkelige Råd's styrelse sig i 1985 til de danske biskopper med henblik på en samtale om dette spørgsmål. Der førtes en drøftelse, og der var en positiv forståelse fra biskoppernes side. Man nedsatte et fællesudvalg, bestående af tre biskopper og tre medlemmer af Det mellemkirkelige Råd's styrelse. Dette fællesudvalg udarbejdede et forslag, som i grove træk ligner den nye ordning, som netop er blevet iværksat. Man foreslog oprettelse af stiftsudvalg i alle stifterne og etablering af et centralt mellemkirkeligt råd, bestående af én repræsentant for hvert af de ti stiftsudvalg, samt to af folkekirkens biskopper. Økonomien skulle dækkes af fælleskirkelige midler, ligesom det skulle være muligt for de enkelte menighedråd at yde støtte til de lokale stiftsudvalg igennem kirkekasserne.

Fællesudvalget færdiggjorde arbejdet i begyndelsen af 1986, og den 14. januar forelagde man resultatet for kirkeministeren. Biskopperne foreslog kirkeministeren, at hun nedsatte en særlig arbejdsgruppe til at arbejde videre med spørgsmålet og udarbejde en egentlig betænkning. Arbejdsgruppen blev nedsat, og dens resultat blev udgivet som betænkning nr. 1119, 1987.

På grund af sagens principielle karakter besluttede kirkeministeren, at betænkningen skulle sendes til høring i alle menighedsråd og provstiudvalg og hos alle biskopperne. Samtidig startede den store offentlige debat. Ikke alle menighedsråd

drøftede betænkningen, men af de høringssvar, som indkom, var 2/3 positive overfor forslaget. Alle, som ville, fik lejlighed til at ytre sig. Midt under denne fase skiftede vi regering, og Torben Rechendorff blev udnævnt som ny kirkeminister. Den nye kirkeminister tog konsekvensen af forløbet og fremsatte det lovforslag, som siden blev vedtaget.

Førstebehandlingen var i januar måned, og derefter fulgte behandlingen i folketingets kirkepolitiske udvalg. En lang række deputationer indfandt sig hos kirkeudvalget, som også modtog mange skrivelser og adresser, både fra tilhængere og modstandere. Betænkningens forslag om et mellemkirkeligt råd fulgte stort set fællesudvalgets indstilling.

Kritikken

Modstanderne af lovforslaget fremførte især to kritikpunkter. For det første, at lovforslaget brød med traditionen om, at ingen kan tale på folkekirkens vegne, og at Det mellemkirkelige Råd derfor kunne blive begyndelsen til en synodalordning i den danske Folkekirke. Som borgerlig ramme burde folkekirken ikke have noget fælles, kirkeligt organ. For det andet fremførte modstanderne, at det ikke burde pålægges Det mellemkirkelige Råd at varetage folkekirkens medlemsskab af det økumeniske Fællesråd i Danmark. Man fandt, at Det økumeniske Fællesråd stod for teologiske holdninger, som vide kredse i folkekirken stod fremmede overfor. Også andre kritikpunkter blev fremført, men de to ovenfor nævnte stod i forgrunden.
Vedrørende det første kritikpunkt må det understreges, at kirkeministerens bemærkninger til lovforslaget klart understreger, at Det mellemkirkelige Råd ikke har synodal karakter og således ikke har kompetence til at vedtage udtalelser om kirkepolitiske eller dogmatiske spørgsmål. Under møder og konferencer tegner deltagerne kun deres egne synspunkter. Dette er gentaget i kirkeministeriets cirkulæreskrivelse om »Ændringer af lov af folkekirkens økonomi«, hvor det understreges, at »der er fortsat ingen, der kan udtale sig på folkekirkens vegne«.

Vedrørende det andet kritikpunkt, medlemsskabet af Det økumeniske Fællesråd, må det understreges, at det nye Mellemkirkelige Råd skal tage stilling til dette spørgsmål. Betænkningen lægger op til, at folkekirken har ét medlem i Det økumeniske Fællesråds præsidium. Det må efter min opfattelse være rigtigt, at folkekirken er med i Det økumeniske Fællesråd, idet man ikke kan have én holdning til mellemkirkeligt arbejde uden for landets grænser og en anden holdning indenfor landets grænser. Folkekirken er medlem af Kirkernes Verdensråd og har gjort sig gældende i mange år. Det økumeniske Fællesråd har samme teologiske basis som Kirkernes Verdensråd og markerer et lignende samarbejde kristne kirker imellem, blot indenfor Danmarks grænser.

Man har indvendt, at Det økumeniske Fællesråd er så politiserende, at folkekirken ikke kan være med i denne sammenhæng. Det er rigtigt, at man også i Det økumeniske Fællesråd drøfter sager af politisk karakter, men altid på baggrund af erfaringer, som kirker har gjort verden over. Det må være legitimt, at Det økumeniske Fællesråd drøfter de erfaringer, som gøres af kirker i Latinamerika, Asien og Afrika, når de i deres særlige situation søger at forkynde det kristne evangelium i ord og handling. Hvis ikke vi i Danmark ønsker at tage disse erfaringer alvorligt og drøfte dem i *vores* sammenhæng, lider vi af berøringsangst og manglende realitetssans.

Medens dette skrives, er man rundt omkring i folkekirkens stifter i færd med at opstille lister til de kommende stiftsudvalg for mellemkirkeligt arbejde. Der er for mig ingen tvivl om, at disse stiftsudvalg vil vise sig at blive positive nyskabelser. Det er min erfaring, at Den Danske Folkekirke har meget at bidrage med i samarbejdet med andre kirker, ligsom vi også har meget at lære. Hidtil har folkekirkens deltagelse i mellemkirkeligt arbejde været præget af, at det blev varetaget af de særligt interesserede. Nu er der åbnet mulighed for, at folkekirken i hele sin bredde kan engagere sig i dette arbejde. Dette betyder ikke

mindst, at man rundt omkring i menighederne i højere grad kan få impulser fra kirker udenfor landets grænser. Ingen kirke er en ø; ingen kirke må være sig selv nok. Derfor er mellemkirkeligt arbejde en nødvendighed for enhver kirke – også for den danske folkekirke.

FOLKEKIRKEN – BORGERLIG RAMME ELLER KIRKESAMFUND?

I debatten har det været fremført, at Den danske Folkekirke ikke kan engagere sig i mellemkirkeligt arbejde, fordi Den danske Folkekirke ikke er et kirkesamfund, men blot en borgerlig ramme. Dette er i virkeligheden en påstand, som reducerer folkekirken til at være en del af statsapparatet. Derfor har debatten om det mellemkirkelige arbejde også rejst hele spørgsmålet om folkekirkens selvforståelse.

Enhver kirke har et indhold og en ramme. Folkekirkens indhold er klart fastlagt i Danske Lov af 1683. Folkekirkens trosgrundlag er de tre oldkirkelige bekendelser: De Apostolske, Nikænske og Athanisianske bekendelser samt de to reformatoriske bekendelsesskrifter: Den augsburgske Bekendelse og Luthers lille Katekismus. Folkekirken har en fælles gudstjenesteordning og fælles ritualer for de kirkelige handlinger. Folkekirkens præster underskriver før deres ordination et præsteløfte, som forpligter dem på folkekirkens bekendelsesgrundlag. Folkekirkens biskopper udøver tilsynet med præsterne i deres virksomhed og udsteder kollats, hver gang en præst ansættes i et nyt embede. Folkekirken har et klart defineret medlemsskab, og enhver kan uden vanskelighed melde sig ud af folkekirken. Medlemmerne af folkekirken betaler et medlemsbidrag – kirkeskat – og vil ved udmeldelse ikke længere blive pålignet denne skat. Kort sagt – folkekirken er naturligvis et evangelisk-luthersk kirkesamfund på linie med alle andre evangelisk-lutherske kirker i verden.

Rammen omkring denne evangelisk-lutherske kirkes liv blev skabt i forbindelse med grundloven i 1849. Dengang skabtes begrebet »folkekirke«, og der indførtes religionsfrihed i Danmark. Grundloven fastslog, at »Den evangelisk-lutherske kirke er Den danske Folkekirke«, og dette betyder ganske enkelt, at den hidtil værende kirke fortsætter, med uændret bekendelsesgrundlag, men med en ændret ramme. Rammen er siden 1849 blev ændret på en række punkter, fordi det nu engang er sådan, at en ramme, der er skabt af mennesker, også kan ændres af mennesker. Folkekirken er et evangelisk-luthersk kirkesamfund med en borgerlig ramme. Gør vi rammen til et mål i sig selv – ja til folkekirkens eksistensgrundlag – udhuler vi kirkens budskab og bryder med al sund kirke-tænkning. Den omstændighed, at det er statsmagten, som sætter vilkårene omkring kirkens liv, må ikke betyde, at kirken kaster sig i armene på statsmagten. Hvis vi blot betragter folkekirken som en borgerlig ramme, og ikke som et evangelisk-luthersk kirkesamfund, har vi gjort kirken til menneskeværk.

Debatten om det mellemkirkelige arbejde har været klargørende, fordi den har igangsat en nødvendig besindelse på folkekirkens identitet. Hvad forstår vi ved begrebet »folkekirke«? Hvad betyder det for os, at folkekirken er evangelisk-luthersk, når vi samarbejder med andre kristne kirker jorden over? Hvordan forvalter vi vor evangelisk-lutherske arv? Hvilket forhold er der mellem ramme og indhold i folkekirken? Hvad kan vi lære andre kristne kirker i verden, og hvad kan de lære af os?

Alle disse spørgsmål hænger fortsat i luften og vil fortsat blive drøftet. Mange svar vil blive givet, alt efter hvor vi befinder os i det folkekirkelige spektrum. Måske kan den fortsatte debat medvirke til en nybesindelse, hvor vi også indenfor folkekirkens rammer kan lære hinanden – og af hinanden!

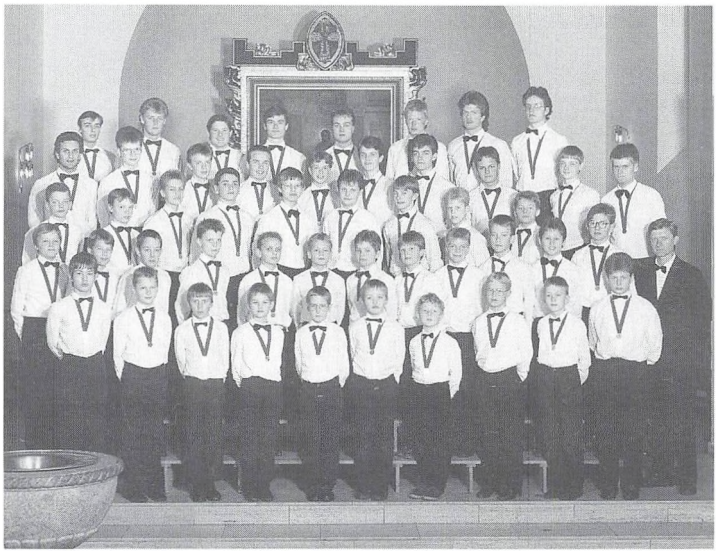

Herning Kirkes Drengekor 1989 med dirigent Mads Bille på fløjen.

TV's Herningkor fylder 40

En samtale med stifteren ved den nuværende leder

Af organist Mads Bille, Herning

Herning Kirkes Drengekor fylder i 1989 40 år.

Som korets nuværende leder har jeg haft interesse i at lære korets historie at kende og har efterhånden haft mange samtaler om drengekoret med korets nu 82-årige stifter, organist Cort Cortsen, som oprettede koret i 1949 og ledede det frem til 1976, hvor organist Hans Christian Magaard blev korets leder.

Herning Kirkes Drengekor er det tredjeældste af sin art i Danmark. Det var et fascinerende stykke pionerarbejde, Cort Cortsen gjorde, da han i sin tid, i så øde og kirkeligt isoleret en egn som Herning dengang var, formåede at skabe en bred inter-

esse for et drengekor og at opbygge det efter engelsk model, i den udstrækning forholdene tillod det.
Cort Cortsen fortæller i det følgende om tiden fra 1933, da han som ung, nyuddannet organist kom til Herning, og frem til 1968, hvor de første tilløb til stiftelsen af Folkekirkens Ungdomskor blev gjort ved et møde i Herning.

EN FREDELIG BY

»Herning var en fredelig by i 1933, da jeg kom hertil. Alle kendte hinanden. Forretninger var der ikke mange af, byen var kun på 11.000 indbyggere, så den var let at overskue.

Der var kun een kirke, og så Frelsens Hær, som stadigvæk holder til i lokalerne fra dengang.

Senere kom to Pinsebevægelser til byen, men de fik nu aldrig den store betydning.

Indre Mission havde et stort arbejde ud fra Bethania, og valgmenigheden havde også deres kirke.

Det gik fint altsammen, indtil byen engang i trediverne fik besøg af en skuespiller, Georg Feder. Han afholdt nogle store vækkelsesmøder, og det bragte kludder i menigheden. Nogle syntes, det var strålende, andre at det var forfærdeligt. Ellers havde Indre Mission og Grundtvigianerne opnået en vis borgfred.

Da jeg kom til Herning, var der praktisk talt ikke noget musikliv. Der blev af og til holdt nogle friluftkoncerter i byens Søndre Anlæg, men ingen kirkekoncerter.

Tilbage i tyverne havde en valgmenighedspræst i byen gjort et stort arbejde ud fra Højskolehjemmet, hvor han samlede interesserede sangere og musikere. Man opførte Haydns symfonier og havde endog fået Haydns »Skabelsen« opført i Herning kirke, men alt dette var gået i stå, da jeg kom hertil.

Det første år fik jeg samlet nogle interesserede sangere, så vi kunne lave en julekoncert, og om foråret fik jeg folk samlet til en passionskoncert. Det var kirkens kor, som var grundstam-

men i disse opførelser. Det bestod af fire damer og to herrer, så vi kunne godt præstere en firestemmig sats.

Det blev så fast tradition, at vi to gange om året supplerede koret til en julekoncert og en passionskoncert. Vi sang allerede dengang Bachs kantater. Her var det byens musikere, som velvilligt medvirkede.

En kreds af musikere under ledelse af byens musikdirektør afholdt gennem flere vintre en såkaldt »liegstouw« – musikerne var klædt på som de gamle landsbymusikanter, der blev serveret en halv sild med smør og kartofler, og så gik dansen løs. Det var hver uge gennem flere vintre, og der var fulde huse. Det var de samme musikere, vi brugte i kirken. Der var ikke råd til at savne nogle. Desuden havde byen mange dygtige amatørmusikere, en bankdirektør på bratsch, en skotøjshandler på cello, og lærere fra skolen, som spillede en god violin, medvirkede også.

Efterhånden kom ønsket om regelmæssig øvning, og så stiftede vi Herning Privatorkester og begyndte at give koncerter på hotel Eyde og de andre hoteller, hvor der var passende lokale til det.

På samme måde gik det med sangerne, som heller ikke var tilfreds med at synge to gange om året. Så stiftede vi Herning Korforening.

MEDFØDT INTERESSE

Min interesse for kirkemusik er næsten medfødt.

Jeg er opvokset i Luthersk Missionsforening, som dengang havde et udmærket blandet kor, så da jeg som 8-10 årig dreng sammen med mine forældre kom i missionshuset, blev jeg meget optaget af korsangen.

Egentlig ville jeg havde været ingeniør og tog også en uddannelse på teknikum, men sidenhen begyndte jeg som orgelelev hos Paul Nicolet, som var organist i Lindevangskirken. Jeg tog teoriundervisning hos C. H. Debois fra Matthæuskirken, og de to førte mig op til organisteksamen i 1930. Bagefter modtog jeg undervisning i tre år hos Finn Viderø. Viderø var en vidunderlig lærer. Han så aldrig på uret, og under hans timer oplevede

jeg, hvordan han tilsyneladende ikke interesserede sig for andet i hele verden end netop mig. Det var meget inspirerende. Senere, da jeg kom til Herning, tog jeg af og til op til Svend Ove Møller til instruks.

Som korleder har jeg ingen undervisning fået bortset fra et 8 dages sommerkursus på Ollerup gymnastikhøjskole. Men det var et godt kursus. Blandt lærerne og eleverne var Finn Viderø, Jens Peter Larsen, Harald Vilstrup, Arne Bertelsen og Aksel Andersen, som spillede bratsch i husorkestret. Vi fik undervisning i korledelse af Mogens Wöldike, i hørelære af Finn Høffding og i sangteknik af Agnete Zacharias, men hørelæren og sangteknikken var ikke så sjov, så vi fik Wöldike til at arrangere ekstra timer i korledelse.

Mogens Wöldike havde en altoverskyggende betydning for dansk kirkemusik. Uden Wöldike havde Laub været glemt for længe siden. Det er måske lidt brutalt sagt, men der er noget om det. Wöldike havde en vældig evne til at skabe sig de rigtige kontakter og til at sætte i gang, og så var han meget elskværdig og charmerende. Han var mit forbillede, men jeg opsøgte ham aldrig. Det var han for stor til. Han svævede over vandene, og alt, hvad han gjorde, blev modtaget med kyshånd i København. Han havde jo præsteret det mesterværk i løbet af få år at skabe Palestrinakoret og at gøre det verdensberømt.

På et meget tidligt tidspunkt læste jeg professor Hammerichs disputats om musikken ved Christian den Fjerdes hof. Kernen i musikken dengang var det kongelige kantori, som bestod af ti diskantister, to altister, første og anden tenor og bas. Alt, tenor og basstemmerne var mandsstemmer, sopraner var drenge, altså fuldstændig som det bruges i England i dag.

Drengene havde ikke andet at lave. Al deres skolegang var forbundet med kortjenesten. De sang foruden kirkemusik også madrigaler til festerne på slottet. Skulle de have en lille ferie, benyttede man Vor Frue Kirkes kor, som var bygget op på lignende måde.

Så det er altså ikke noget nyt med drengekor i Danmark; det er bare gået tabt i tidens løb.

INSPIRATION FRA ASSENS

Vi havde i fyrrerne en bademester Jepsen, som var medlem af menighedsrådet. En bademester sørger for, at alt er pænt og ordentligt på badeanstalten, og hvis nogle er ved at drukne, så redder han dem.

Bademester Jepsen var opvokset i Assens, og med til barndomsminderne hørte lyden af Assens Syngedrengene.

Under bygningen af Hernings anden kirke, Sct Johannes, kom det mig for øre, at bademester Jepsen ønskede et drengekor oprettet ved den nye kirke. »Hvorfor ikke ved Herning kirke?«, spurgte jeg ham.

Assens Syngedrengene blev så inviteret til at synge ved en gudstjeneste i Herning kirke. Det var nu en fæl gang råben, de præsterede, men menighedsrådet blev, under bademester Jepsens kyndige vejledning, straks optaget af ideen om et tilsvarende kor ved Herning kirke.

Vi annoncerede så i avisen, og efter optagelsesprøven havde vi ti drenge. I begyndelsen øvede vi i skolen ved siden af kirken, men senere fik koret egne lokaler i kirkens krypt.

Så snart koret kom i faste rammer, begyndte vi at holde tre korprøver om ugen; det var nødvendigt for at opbygge og vedligeholde det store repertoire af gudstjenestemusik og koncertmusik.

Vi holdt prøve mandag, onsdag og fredag. I tresserne indførte skolerne desværre lørdagsfri. Det var noget rod, for visse af drengene skulle rejse bort i week-enderne, men vi fastholdt de tre prøver.

Jeg blev fra barnsben meget stærkt anti-Laubsk påvirket. Så den menneskelige natur er sikkert sådan indrettet, at man spørger sig selv, om det kan være rigtigt. Jeg blev nok i virkeligheden Laubianer af ren og skær stædighed. Og dog. Se nu Nebelong. Min gamle lærer Nicolet regnede ikke Nebelong for komponist – det gjorde han ikke.

Den første tid sang vi overhovedet kun enstemmigt. Vi skulle have oparbejdet et stort melodirepertoire. Drengene

skulle være fuldt fortrolige med alle de melodier, som de kunne komme ud for i gudstjenesten. Endvidere arbejdede vi med nodelæsning og lidt hørelære.

Melodierne til de firestemmige udsættelser af de faste gudstjenesteled tog vi fra domkirken i København. I følge gammel bestemmelse skal gudstjenesten i købstæderne udføres, som den gøres i Vor Frue kirke i København. Domprovst Brodersen understregede dette meget stærkt i sin tiltrædelsestale i 1934, at han ville arbejde på, at det blev efterlevet. Af hensyn til menighedens medlemmer, så de kunne befinde sig vel, når de kom i en fremmed kirke.

FLERSTEMMIG MUSIK

Vi sang med tiden en del flerstemmig musik i løbet af gudstjenesten. F.ex sang vi Knud Jeppesens responsorier i formessen og en motet efter prædikenen. Vi fik temmeligt meget at skifte med under hensyntagen til søndagen og kirkeåret.

Under altergangen sang vi i mange år enten »Vor Herres Jesu mindefest« eller »Du er vor skat, o Jesus sød«, på en fin gammel melodi af Weyse (Red. DDK 324).

Efterhånden kom vi ind på at synge andre ting. Lejlighedsvist sang vi også introitus. Ved konfirmationerne spillede jeg først Bachs orgelkoral over »Herre Jesus, vi er her«, hvorefter koret sang salmeversene i Bachs harmonisering, mens konfirmanderne gik ind i procession. Så gik præsten ud for at tage messetøj på, og vi sluttede, når han var for alteret.

Overstemmer har vi også beskæftiget os med. Det begyndte med, at vi sang salmer med cantus firmus i tenoren. Sidenhen kom de regulære overstemmer, men altid på tekst. Jeg kan ikke fordrage disse vokaliser hen over det hele.

Jeg elsker den gamle, engelske Tudor musik og engelsk musik i det hele taget – selv den romantiske. Vi sang flere Palestrina-messer og dyrkede også Händel og Bach. Mange af Bachs og Buxtehudes kantater, de to første dele af Juleoratoriet og »Messias« i sin helhed.

Jeg skrev det hele ud i hånden, også orkesterpartiturerne. Det har altid været min hobby at skrive noder, hvis det altså havde et formål.

Repertoiret kom i den første tid hovedsageligt fra Dansk Kirkesangs udgivelser, Laubs motetter og Folke- og Skolemusik-udgivelserne. Buxtehudes kantater fandt jeg i en tysk udgave, som jeg fordanskede. Iøvrigt huggede man jo, hvor man kunne komme godt fra det, men megen kontakt havde vi ikke med hinanden på den tid. Med en månedsløn på 208 kr var der ikke mulighed for at rejse omkring. Heldigvis kom folk til Herning.

Vi havde Svend-Ove Møller og senere Richard Sennels fra Viborg som orgelsolister ved drengekorets musikaftener. Også Georg Fjeldrad. Han kunne ganske vist ikke foredrage drengekorslyden. Jeg kan huske, hvordan han sad i min stue og grundigt forklarede mig, at han ikke kunne lide lyden af drengekor. Men vi havde da det bedste forhold. Vi havde også Viderø til en aften, hvor vi udelukkende opførte hans musik, og senere også Aksel Madsen.

I 1951 fik jeg sammen med bademester Jepsen lejlighed til at opholde mig i London i en måned, hvor vi var til gudstjeneste næsten hver dag. De berømte kor i St. Pauls og Westminster Abbey havde været evakuerede under krigen, og de var knapt nok kommet op på niveau endnu. Vi sad ganske tæt på dem, og de lød såmænd ikke så forskelligt fra drengene hjemme i Herning. Bademester Jepsen var fra første færd en vældig arbejdskraft for koret. Energisk og loyal. Han arrangerede ture for os meget tidligt.

Allerede efter et halvt år var vi på en lille tur til Aulum, hvor vi var inviteret til at synge til gudstjeneste og til at spille fodbold mod det lokale FDF-fodboldhold. Vi var som sagt kun ti drenge, men fik i sidste øjeblik en ekstra dreng med. Han kunne ganske vist ikke synge, men han var en glimrende fodboldspiller.

REJSERNE BEGYNDER

Sidenhen kom en lang række rejser i Danmark og udlandet. Ved koncertturene i Danmark, hvor vi bl.a. besøgte Roskilde Domkirke, havde vi Arveprins Knud som protektor. Det var igen et indfald fra bademester Jepsen.

I 1954 rejste vi til England. Det var et dristigt foretagende.

Hver dreng havde et helt rugbrød med i sin oppakning, en gave fra en rugbrødsfabrikant, fra slagteren havde vi fået nogle dejlige skinker og vi havde fået masser af kødkonserves fra en af Hernings fabrikanter. Tre forskellige tekstilvirksomheder havde tilsammen ekviperet drengene i lyse bukser og kapper, så alle var ens. Det var meget flot.

Den første aften var vi til gudstjeneste i Westminster Abbey, hvor Westminster Abbey Special Choir gjorde tjeneste. Vi havde fået anvist meget fine pladser lige ved siden af koret af en dansk talende altist. – Han var på alle måder hjælpsom, og ved afrejsen fik han alt overskydende pålæg. Vi hørte bl.a. musik fra dronningens kroning, og der var procession. Det var en storartet oplevelse.

Sidenhen blev det til flere rejser.

Vores bademester skaffede os i kontakt med en kantor Wolf i Bremen.

Vi kom på denne måde til at deltage i en række internationale, økumeniske korstævner. Først i Bremen, siden i Uppsala, Rotterdam, Herning og Edinburgh. Ved et af stævnerne i Bremen, det må have været i tresserne, deltog i øvrigt den unge Günther. Han havde stillet sig til rådighed på bassen, men det var nok hans hensigt at se, om et drengekor var noget for Esbjerg. Det viste sig at være tilfældet.

Stævnerne blev afholdt hvert tredje år med mange hundrede drengekorssangere fra hele Europa. Vi kunne synge vidunderlig musik. Bl.a. for fire kor af Prætorius.

EN FESTLIG GUDSTJENESTE

Jeg har altid lagt vægt på at gøre gudstjenesten så festlig som muligt, og jeg har haft gode muligheder for det i samarbejdet med flere af præsterne ved Herning kirke. Jeg valgte allerede fra 1954 at benytte formen fra den engelske »evensong« til drengekorets kirkemusikaftener.

Det er en levende gudstjeneste, og man kan skifte musikken til de enkelte led ud. Der er skrevet megen stor musik til den gudstjeneste. Magnificat og Nunc Dimittis, og som anthem kan man vælge et værk af varighed fra nogle få minutter til en hel koncert.

På den måde fik vi en god aften ud af det med både tekstlig og musikalsk sammenhæng.

Vi indførte efter engelsk – og også efter amerikansk – skik, at menigheden deltager stående i fællessangen, for man synger bedst stående. Altså stik imod almindelig dansk kirkepraksis.

*

Bademester Jepsen mente, at enhver kirke skulle have sit eget drengekor, det var hans store tanke. Det faldt ham ikke ind, at det ville blive pigekorene, som kom til at dominere i den sidste ende.

I 1968 blev så indkaldt til et møde i Herning, hvor den kirkelige korsang skulle diskuteres. Ulykkeligvis døde bademester Jepsen kort efter dette første møde. Ulrich Teuber ville have mig med i bestyrelsen af det, som senere blev til Folkekirkens Ungdomskor, men jeg var ikke interesseret. Jeg havde selvfølgelig ikke noget imod, at der foregik korarbejde ved andre kirker, men jeg følte det ikke som min opgave at være med i organiseringen. Vi blev i stedet inviteret ud i landet til kirkemusikaftener, måske til inspiration.

Præst og prædiken (VIII)

Lidt kirkehistorie fra Viborg Stift

Ved provst Morten Øllgaard

RICHARD DANIEL FANGEL

23. december 1905-22. august 1977.
Sognepræst i Vridsted-Fly-Iglsø 1934-66.
Domprovst i Ribe 1966-73.

I en erindringsartikel i Ribe Stifts årbog for 1974 nævner Richard Fangel, der er københavner af fødsel, nogle af de baggrunde, der fik betydning for, at han efter studentereksamen fra Østersøgades gymnasium i 1925 valgte at studere teologi – og vi andre kan føje til, at Fangel blev den sobre, flittige og grundige teolog og præst, som han blev.

Fangel nævner først sit eget og sin kones hjem, som begge var præget af frisind og en klar tilknytning til kirke og kristendom, om end fra forskellige retninger. Hans eget hjem var præget af Indre Mission, medens hans kones var grundtvigsk, hans eget hjem hørte til en bymenighed med alt det menighedsarbejde, som hørte sammen med kirken, medens hans kone var landet, hvor tilknytning til kirke og kristendom først og fremmest var samlet om søndagens gudstjeneste.

Fangel omtaler også de skoler, hvor han har fået sin uddannelse, som sammen med universitetet og et ophold på Askov højskole gav ham en bred uddannelse og indsigt i tidens store spørgsmål, hvor ikke mindst de store angreb på kristendom og kultur, som fulgte i verdenskrigens kølvand, ligesom de modstrømninger, der også gjorde sig gældende, ikke kunne undgå at sætte mærker i en students sind, og som ikke gjorde det uden videre indlysende, at en nybagt cand. teol. i 1931 skulle være

præst. Fangel tænkte mest på en eller anden form for undervisning, men det endte med en utraditionel form: Han blev huslærer på herregården Langesø på Fyn. Udover hans egentlige arbejde som lærer var han kommet til et kirkeligt hjem, og han fik tid til at arbejde videre med Jakob Knudsens forfatterskab og Otto Møllers teologi. I 1934 blev Fangel præst i Vridsted i Fjends og fik nu mulighed for at gifte sig, og hans meget varierede uddannelse sammen med fru Esther Fangels fortrolighed med forholdene i et landsogn gjorde, at »jeg kom tåleligt igennem de mange for mig noget fremmede forhold, der var forbundet med præstegerningen i de to jyske sogne«, er hans egen beskedne vurdering af 32 år i Vridsted og Fly.
Rygterne fra Vridsted og Fly fortæller, at Fangel var en flittig og dygtig præst med god kontakt med sine sognebørn, men to forhold skal nok særlig fremhæves; først hans trang til og evne for at have med mennesker at gøre, også i de mere fastlagte former, som en samtalekreds i sognene, deltagelse i et præstekonvent på Skiveegnen eller i Oratoriet, som i væsentlig grad bestod af en gruppe af præster, der var optagne af gudstjenesten og dens teologi. Fælles for Fangels engagement var stor interesse og kritisk medleven, hvor han vist altid var bange for de stivnede former.

Dernæst hans dybe interesse for teologien, hvor han ikke er til at sætte i bås. Nok var han udgået fra et indremissionsk hjem og havde giftet sig ind i et grundtvigsk, nok blev han student i de år, hvor det store opbrud skete omkring de store navne som Barth og Bultmann, og hvor den hjemlige strid stod omkring Tidehvervsbevægelsen, men Fangel blev aldrig afgørende bundet til nogen af disse tidens store profeter, selv om han på en Europarejse i 1939 fik lejlighed til at studere under Karl Barth, og selv om han var i konvent med mange tidehvervspræster. Bundetheden til Luther og hans dybe optagethed af gudstjenesten og dens historie førte ham i andre spor, og ikke mindst det grundlæggende arbejde omkring gudstjenestens historie, som han var med til at sætte i gang i det store arbejde om gudstjene-

stekollekterne, som Oratoriet udgav i 1951, og som førte med sig, at Fangel kom i liturgikommissionen, er af blivende betydning.

Richard Fangel som bedstefar.

Med i billedet af Richard Fangel hører også to andre ting. Først at Fangel blev leder af det usædvanlige Vridsted præliminærkursus, som blev startet i præstegården i begyndelsen af 1950erne på initiativ af pastor Ingemann Christensen i Trandum. Kurset blev til, fordi man manglede videreuddannelse for børn på landet, herunder også præsternes. Undervisningen foregik skiftevis i Vridsted og Trandum præstegård, og lærere var

tre præster; senere kom der en præstekone til. I 1965 overgik kurset til kommunen.

Dernæst er der Hjort-sagen. Hjort var præst i Naur og Sir og var kommet i dybt modsætningsforhold til sine menigheder. Striden drejde sig vist både om Hjorts forkyndelse og hans øvrige forhold til menighederne. Biskop Malmstrøm blev naturligt nok indblandet i sagen. Da Hjort mente, at biskoppen holdt med menighedsrådene, nægtede han at fungere, før han havde fået helt klar besked, om hans forkyndelse var i overensstemmelse med kirkens bekendelse. Dette medførte, at der blev nedsat en provsteret. Men da en række præster på Skiveegnen med Fangel som et af talerørerne blev bange for, at man ikke ville tage stilling til sagens egentlige kerne, Hjorts forkyndelse, og nøjes med hans embedsnedlæggelse, sendte man en adresse til Kirkeministeriet, og Fangel udtrykker dens hovedtanke i en avisartikel: »Skulle man nu, efter provsterettens indstilling, tilbyde ham ventepenge, tager Hjort næppe derimod. Nej, når Hjort så tøvende og ugerne gik med til en retsundersøgelse, var det for, om der derved kunne blive kastet lys over det, som er parterne imellem; for at sige det lidt groft: om det er ham eller hans modpart (menigheden og hans overordnede), som har brudt kontrakten – om det er ham eller de andre, der har brudt det bånd, der skulle binde dem sammen, nemlig evangelisk-luthersk kristendom«. Fangel måtte have rene linier.

Det blev ikke til mange arbejdsår i Ribe, og her blev hans tid optaget af administrativt arbejde, og han siger selv – næsten som et suk – »måtte jeg nøjes med at følge bedst muligt med i provstikonventet, men formåede i øvrigt kun at udføre nogle mindre teologiske arbejder.«

Nedenfor bringes en artikel, som Fangel skrev i Ribe Stiftsblad kort efter sin tiltrædelse som domprovst. Og selv om det ikke er en prædiken i egentligste forstand, minder den dog så meget om stil og sprogbrug i en ældre prædiken, som jeg har haft lejlighed til at læse, at den på en karakteristisk måde fortæller om Fangels teologiske ståsted og prædikeform.

GUD ER STØRRE END VORT HJERTE OG KENDER ALLE TING

Hos mennesker, man kender nærmere til, kan man ved enkelte lejligheder møde udtryk, der vidner om, at de både som mennesker og som kristne har en tung eller sørgmodig forståelse af deres eget liv. Således brød det engang ud af en mor, da hun talte med nogle af sine børn: »Jeg ville ikke gerne leve nogen tid af mit liv om igen«. Ved en anden lejlighed sagde en mand til en anden, han var i fortrolighedsforhold til: »Jeg tør slet ikke tænke på mit livs regnskab over for Gud«.

Bagved sådanne udtryk ligger en erfaring eller følelse af, at ens kår eller kræfter ikke var sådan, at livet blev, som man gerne ville. Derfor synes man ikke, at nogen dag er værd at leve om. Eller man føler sig trykket ved, hvorledes ens liv er blevet, set med Guds øjne. Derfor vil man nødig tænke på regnskabet, som det virkelig er – og gør det så alligevel.

Hos dem, man står nær, kan man tillige møde tilsvarende grå udtryk ikke blot om deres liv, men også om døden, både deres egen og andres død. »Jeg synes ikke, jeg kan bære det, og er bedrøvet over så mange ting«, sagde en mand efter sin kones død. – En anden, som stod for selv at skulle dø, sagde meget stille: »Jeg har slet ikke noget at tage med herfra«. Sådanne ord er som et spejl, hvori man ser vedkommendes sorg og uoverkommelighed over for døden og pinen over, at livet ikke blev, som det skulle have været.

Hvor mennesker – evt. også vi selv – kommer til at bruge sådanne udtryk, mærkes det tit, at ordene kommer langt indefra. De er udtryk for den inderste mening og følelse.

*

Derfor kommer man også, hvis man er den hørende, til at høre omhyggeligt efter og prøver vel også at bære med på den byrde, ordene er udtryk for. Tit fæster sådanne ord sig også meget dybt i hukommelsen og kan huskes mange år efter. Ens opmærksomhed over for sådanne ord skyldes måske tillige, at der

mærkeligt nok i disse ord er noget meget godt og givende, også noget, som forbinder meget dybt. Desuden mærker man tit, at de mennesker, der må udtrykke sig således, ofte farer meget varsomt, både når det gælder Gud og, når det gælder andre mennesker. Deri er der megen lægedom.

Men samtidig med, at man kommer til at skylde disse mennesker meget og mærker, hvor dybt indefra det kommer, melder der sig alligevel en slags »modtænkning« over for deres ord. Meget ofte lyder det indeni en overfor disse tunge ord: »Det er da ikke rigtigt ... Virkeligheden selv er ikke således, som han eller hun nu føler det og siger«. Hvis det f.eks. var ens mor, som en gang gav udtryk for, at hendes liv ikke var værd at leve om, så meldte modtænkningen sig, selv om man måske kun var et barn og ikke kunne sige noget til det, som blev sagt. Man vidste og følte det helt sikkert, at hendes liv ikke var så magtesløst og nytteløst, som hun selv mente. Man vidste jo, at dette liv havde været stort og til megen gavn og lykke, også at det for Gud var stort og netop en del af hans store og gode husholdning. – Ligesådan meldte »modtænkningen« sig, da man hørte sin vens ord om frygten for hans regnskab med Gud. Så meldte det sig med det samme: således er hans virkelighed dog ikke, det er kun en uvirkelig skygge, eller måske menneskefjenden, der nu vil gøre ham fortræd. Men man ved da uvilkårligt, at for Gud selv er det anderledes. Der er så meget hos det menneske, som Gud har glædet sig over, og selve det sidste og afgørende regnskab er da for det menneske et stort og godt kærlighedens regnskab.

Hvor man mødte et andet menneskes sorg og håbløshed og magtesløshed enten over for sin egen død eller ved hustruens død, meldte »modtænkningen« eller »modhåbet« sig igen. Man kunne ikke give dem ret i, at de ikke have noget at tage med sig herfra, eller at virkeligheden bare skulle være dette savn og denne skam. Man måtte hele tiden tænke, at det menneske har så meget at tage med herfra, som døden er svag overfor, både den mangfoldige kærlighed, som blev vist ham eller hende af de andre, og først og fremmest Guds kærlighed og trofasthed fra først til sidst. Ligesådan over for den tungsindige enkemand, at

det hele både havde været meget bedre og ville blive meget bedre, end det i øjeblikket så ud for ham selv.

*

Når vi i sådanne sammenhænge over for mennesker, vi holder af og meget gerne ville give ret, kommer til at mene og måske også sige noget andet, end de mener og siger, hvor kommer så den »modtænkning« eller det »modhåb« fra?

Kommer denne modgående tankegang af nogle meninger? Det gør den næppe. Det er ikke på grund af en mening, at et barn opfatter sin mors liv anderledes, end hun selv gør. Det skyldes nok heller ikke en slags anstrengelse for enten menneskeligt eller kristent at tænke eller evt. tale rigtigere og lysere end den, som i øjeblikket sørger.

Nej, når denne modtænkning og dette modhåb stadig kommer i disse sammenhænge, skyldes det, at hele det forhold til Gud, som vor Herre Jesus Kristus for så længe siden gav udtryk for – både før og efter påsken – stadig kommer til os. Med Jesus Kristus blev det både sagt og givet, at Guds tjeneste og kærlighed over for et menneske er selve den reale og overlegne virkelighed, også hvor menneskelivet synes meget fattigt eller døden meget overmægtig. Det, som den gang blev sagt og givet, er her stadig. Det bryder stadig frem, at virkeligheden ikke er vort eget liv eller vort eget regnskab eller vor egen død. Men selve virkeligheden midt iblandt os er, at Gud stadig er hos os i et tjenende forhold, så både vort liv og vort regnskab og vor død heltud er taget ind i hans kærlighed og tjeneste og styrelse også.

Det er denne virkelighed, der rejser sig, når et barn slet ikke kan tro sin mor, der hvor hun forkaster sit eget liv og ikke mener det værd at leve om. Det er også på grund af dette virkelighedsforhold, man ikke kan tro en vens ord om, at hans inderste regnskab ikke er til at bære. Og når man blive hindret i at give et menneske ret i dets fortvivlelse over døden, men må mene, at både dødens magt og selve den subjektive angst dog kun er meget lidt, skyldes det igen virkeligheden selv, Guds kærlighed,

der »er større end vort hjerte og kender alle ting« (1. Johannes Brev, 3,20).

*

Afdøde læge, dr. Kjer Petersen, fortalte en gang en hændelse fra hans skoletid på Sorø Akademi. Han og hans klasse skulle spille en Holberg-komedie, men var ikke så dygtige og følte sig meget små over for opgaven. Ved en af prøverne, hvor det kneb særlig meget, kom en lærer forbi, og idet han bemærkede deres nervøsitet, sagde han over til dem: »Stol på Holberg«. »Stol på Holberg«. »Disse ord tog virkelig en del af ængstelsen fra os, fordi vi fik noget andet at se hen til end os selv«, føjede Kjer Petersen til.

Den ængstelse, der blev omtalt i de førnævnte eksempler, vejer jo tungere end lidt skuespiller-nervøsitet. Men også i denne sammenhæng kan det betyde meget, om en anden »kommer forbi« og på en god og sand måde drejer vor opmærksomhed bort fra en ængstelse og tyngsel, vi føler, over mod virkeligheden selv, Guds virkelighed. Om vi har kendt sådanne medmennesker og medkristne, som fik denne opmuntringsevne givet, skylder vi dem så meget, at vi dårligt kan glemme det igen. Således også dr. Kjer Petersen, fordi han så klart og så støttende erindrede ængstede kristne om dåben som »hvilens vande«.

Men de fleste af os er ikke dygtige i den henseende. Sige nogle hule ord, enten formanende eller »trøstende«, kan man måske. Men sige noget, som kan bære et andet menneske ud af al ængstelsen over til Guds gode virkelighed, er de allerfleste meget lidt dygtige til. Det gælder både ordets forkyndere og almindelige mennesker og kristne.

Derfor må vi ofte nøjes med at følges ad og være sammen i det fællesskab, hvor denne store opmuntring ikke udtrykkes af en enkelt, men gennem de ord og den virkelighed, der hører sammen med fællesskabet. – Når man ved morgensangen i skolen synger en hel del af de bedste salmer – enten der bliver sunget meget eller kun lidt med – og dertil bedt det vanlige Fader-

vor, så er der i alt dette for alle de forskellige en meget stor lettelse og opmuntring. Meget mere, end nogen er klar over, mødes de forskellige, som har livets og dødens tryk over sig, her af påskens levende »modtænkning« og »modhåb«. Mere end nogen af de tilstedeværende forstår, lyser det derigennem frem, at det såkaldt mislykkede menneskeliv, det trange regnskab, den hårde og forpinte død kun er meget lidt i forhold til den virkelighed, Gud har bragt nær og stadig bringer nær.

Det er det samme, når vi følges ad i gudstjenesternes og altergangens fællesskab. På så mange måder bliver der derigennem igen sagt og givet os, at vort fattige liv ikke er mislykkethed, men det modsatte – dets samlede og virkelige regnskab er ikke et stort underskud, men et kærlighedens overskud – og vor død ikke et stort nederlag og en dyb forkrænkelighed, men det modsatte: En meget stor sejr og befrielse.

Ved det omtalte skole-skuespil blev det sagt til de unge og nervøse aktører, at Holberg og hans formåen nok skulle redde aftenen for dem alligevel. Til og over os, der ikke kan undgå at mærke trykket af det liv og den død, vi »spiller med i«, er det blevet sagt og vil stadig blive sagt, at virkeligheden selv både er meget anderledes og meget bedre, end vi fornemmer den. »Thi Gud er større end vort hjerte og kender alle ting«.

Stiftet rundt

Af biskop Georg S. Geil

Stiftets liv spejler både slægters liv og sognes liv. Tunge timer, travle timer, trygge timer, hverdag og fest i en ubrydelig blanding – sådan er det oplevet i både sogn og slægt og stift. I året, der gik, som i andre år før det.

I bispegårdens kalender er det let at standse op ved særlige situationer – såsom bispevielse i Uppsala, nordisk bispemøde i Finland, deltagelse i 50-års mindegudstjeneste i Polen for Tysklands og Ruslands forenede forsøg på at slette landet, pavemøde med Danmarks bisper, kirkelig DDR-delegation på besøg i stiftet ... og adskilligt andet.

Og midt i alt det: stiftets eget liv, med festtimer og med tunge forhandlinger, med samtaler med menighedsråd og med samta-

ler på tomandshånd. Præstegårde i søndagssol og præstegårde i påskelørdagsmørke. Alt det og endnu meget mer.

Lad blot to af stiftets dage på dette sted repræsentere en mangfoldighed af dage af de gode:

I året, der gik, viedes den første nye kirke i min tid: Voldhøj vandrekirke i Struer sogn. Det var en festdag af egen karat. Det véd alle, der var med.

Også det tætteste, jeg er kommet på en gammeldags visitats, lod det svundne år os opleve. Det var i et flagsmykket Karstoft med en højmesse, hvor sognepræsten prædikede, og hvor jeg bagefter havde de præliminært forberedte konfirmander – her fra 3. skoleklasse – ude på kirkegulvet til en samtale, som i al fald jeg ikke glemmer.

Voldhøj og Karstoft – begge dage og begge situationer var så langt fra det prangende-pompøse. Men altsammen var det så ægte.

NYE PRÆSTER

Tre gange har der været holdt ordination, hver gang i Domkirken og hver gang ved mig.

5. december 1988 ordineredes generalsekretær i Kristeligt Forbund for Studerende *Ingolf Henoch Pedersen*, og kommende præstelærer og studenterpræst i Brødrekirken i Tanzania *Jørn Henrik Olsen*.

16. december 1988 ordineredes *Henny Erica Mogensen*, kaldet til sognepræst i Vester Velling-Skjern-Sønder Vinge, *Kirsten Braad Thyssen*, kaldet til sognepræst i Ikast, og *Bjarne Hougaard-Sørensen*, kaldet til sognepræst i Hvam-Hvilsom.

3. marts 1989 ordineredes *Carsten Haugaard Nielsen*, kaldet til sognepræst i Møborg-Nees.

Ordinationerne har hver gang båret et glædeligt præg af megen opslutning om de nye præster, ligesom ganske anselige præsteprocessioner hver gang har markeret et kollegialt velkommen i den fælles tjeneste.

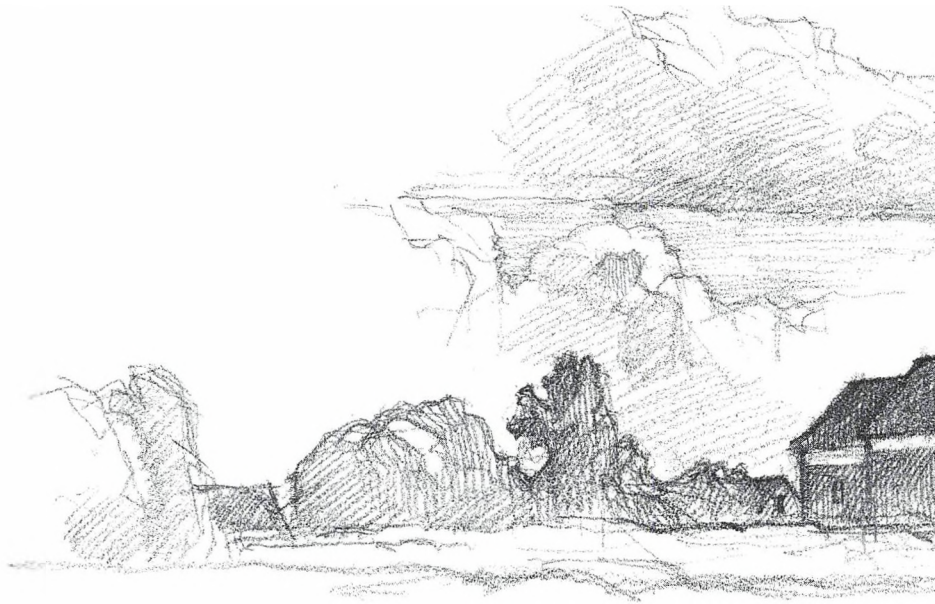

LANDEMODE

Det årlige landemode faldt i 1989 onsdag den 14. juni. Provst H. P. Lausten-Thomsen prædikede, og som ny provst creeredes sognepræst Jens Noe, der i provstefunktionen har afløst provst Niels Erik Sørensen.

I 1990 er landemodedagen onsdag den 13. juni. Som vanlig er alle fra stiftet meget velkomne til at deltage i gudstjenesten kl. 10. Også næste år vil der blive creeret en ny provst, denne gang til Ikast provsti.

STÆVNER

Lørdag den 27. maj afholdtes stiftsmenighedsrådsstævne i Viborg. Som vanlig var tilslutningen særdeles god – endda kombinationen af et meget varmt vejr og et rigeligt tætpakket program udfordrede deltagernes udholdenhed.

Ved højmessen i Domkirken prædikede jeg, og den nye bispekåbe, hvorom der andetsteds i denne bog er berettet, blev båret for første gang siden den blev taget i brug.

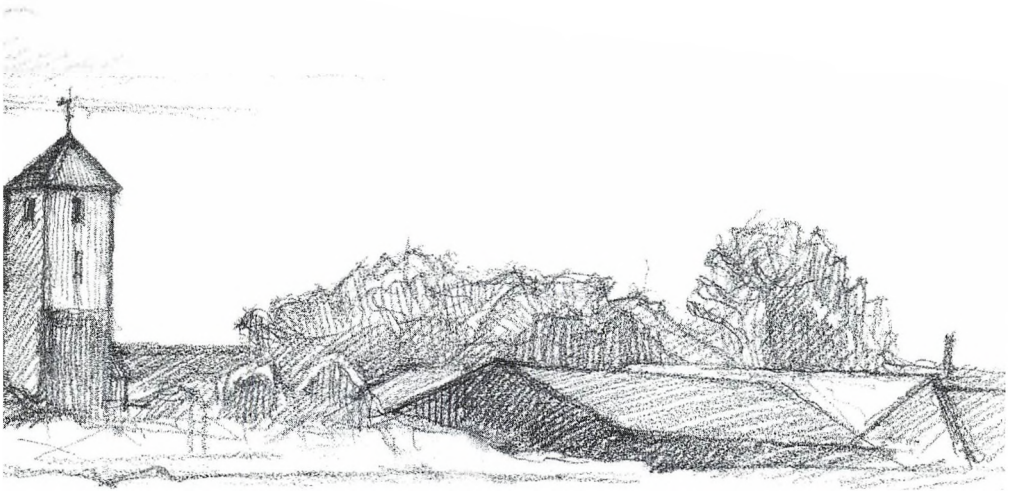

Ved eftermiddagens samvær på Gymnastikhøjskolen talte kirkeminister *Torben Rechendorff* om Folkekirkens aktuelle situation og teol. dr. *Kai Kjær Hansen* om den nye bibeloversættelse. Mellem foredragene gav Det sønderjyske kirkeensemble koncert.

Søndag den 3. september holdtes stiftets årlige Ydre Missions Dag, i år på Borremose Efterskole i Himmerland. Også denne tradition er efterhånden solidt indarbejdet, og også her faldt der vægtige ord. Talerne var i år generalsekretær *Flemming Kramp* (»Mission i den vide verden«), sognepræst *Thorkild Schousboe Laursen* (»Mission og den folkekirkelige hverdag«) samt forstander, pastor *Lars Mandrup* (»Mission på Madagascar«).

Inden da var det årlige stiftspræstekursus på Gymnastikhøjskolen og i Asmild klosterkirke afviklet – også dette med fornem tilslutning.

Talere udefra var i år forskningsadjunkt, cand. theol. *Peter*

Legarth, Menighedsfakultetet (»Bibelsyn og forkyndelse«), domprovst, teol. dr. *K. G. Hammar*, Lund (»Prædiken som dialog«), sognepræst *Lars Tjalve*, Asminderød (»B. S. Ingemann og vor tid« og »Teologi og litteratur«), forfatterne *Leif Hjernøe* og *Pia Tafdrup*, der lagde op til en samtale om teologi og litteratur, og universitetslektor *Sigfred Pedersen*, Århus (»Romerbrevet som Genesis II«). Ved festaftenen genfortalte højskolelærer *Ditte Krøgholt* Göran Tunströms »Tyven«, og Domkirkens Børne- og Ungdomskor sang salmer og sange af 200 års jubilaren B. S. Ingemann.

Ved begge årets stifts-anliggender på Gymnastikhøjskolen markeredes det mærkbare og vemodige savn af skolens mangeårige, men nu afdøde forstander *Arne Knudsen*, der selv levede så meget med i kursernes rytme og i folkekirkens liv, så at vi hver gang har vidst os meget velkomne inden for skolens mure.

EN SLUTBEMÆRKNING

I kirkens liv gælder det altid, at de tilsyneladende små begivenheder i grunden kan være de væsentligste. Om de finder plads i en kort oversigt som denne, tæller ikke.

Ligesom det aldrig noteres noget sted, at kornet i jorden gror.

Det korn, der skal nære os alle.

Viborg Stift pr. 15. september 1989

Viborg Domprovsti
Domprovst Karsten H. Nissen, Sct. Leonisstræde 1, 8800 Viborg.
Tlf. 86 62 04 37.

Provstiudvalg:
Skoleinspektør Anders Dalgaard, Skolevej 1, 8800 Viborg.
Installatør Poul Erik Hansen, Holstebrovej 155, Ravnstrup, 8800 Viborg.
Arkivar Birgit Løgstrup, Jonshøjvej 4, 8831 Løgstrup.
Forretningsfører Knud-Helge Nørgaard, Mimersvej 29, 8800 Viborg.

Viborg kommune, der omfatter sognene: Viborg domsogn, Viborg Søndre sogn, Søndermarks sogn, Vestervang, Almind, Asmild (med Houlkær), Tapdrup, Sdr. Rind, Vinkel, Vorde, Fiskbæk, Romlund, Tårup, Kvols, Dollerup (med Hald Ege), Finderup, Ravnstrup og Lysgaard.

Bjerringbro-Hvorslev-Tjele provsti
Provst Jørn-Ole Knudstrup Olesen, Højbjerg, 8840 Rødkærsbro.
Tlf.86 65 83 01.

Provstiudvalg:
Tømrermester Villy Laursen, Skibdalvej 53, Bigum, 9500 Hobro.
Sekretær Helene Lund Krogshede, Kirkebakken 15, Sdr. Vinge, 8860 Ulstrup.
Planteavlskonsulent Poul Christensen, Kingosvej 32, 8850 Bjerringbro.
Chr. Winther Rasmussen, Veldsvej 34, Ørum, 8830 Tjele.

Bjerringbro kommune, der omfatter sognene: Højbjerg, Elsborg, Sahl, Gullev, Vindum (med Brandstrup), Skjern, Bjerring, Mammen, Bjerringbro, Hjermind, Lee og Hjorthede.

Hvorslev kommune, der omfatter sognene: Vejerslev, Aidt, Thorsø, Sdr. Vinge, Vester Velling, Hvorslev, Gerning, Vellev og Ulstrupbro.

Tjele kommune, der omfatter sognene: Rødding, Løvel, Pederstrup, Tjele, Nr. Vinge, Vammen, Lindum, Bigum, Vorning, Kvorning, Hammershøj. Ørum, Viskum og Vejrum.

Sydvesthimmerlands provsti
Provst Morten Øllgaard, Vorde, 8831 Løgstrup.
Tlf. 86 64 23 21. Postgirokonto nr. 9 06 97 47.

Provstiudvalg:
Mejeriejer Christen Bisgaard Madsen, Sognevejen 92, Østerbølle, 9620 Aalestrup.
Gårdejer Henning Bjørn, Skjoldhøjvej, Durup, 9610 Nørager.
Gårdejer Ejner Nielsen, Ugelrisvej 2, 8832 Skals.

Møldrup kommune, der omfatter sognene: Hersom, Vester Bjerregrav, Klejtrup, Låstrup, Skals, Vester Tostrup, Roum, Ulbjerg og Lynderup.

Aalestrup kommune, der omfatter sognene: Gedsted, Fjelsø, Vesterbølle, Aalestrup, Østerbølle, Simested, Testrup, Hvam og Hvilsom.

Nørager kommune, der omfatter sognene: Brorstrup, Ravnkilde, Haverslev, Rørbæk, Grynderup, Stenild, Kgs. Tisted, Binderup og Durup.

Salling provsti
Provst Jens Noe, Durup, 7870 Roslev.
Tlf. 97 59 20 93.

Provstiudvalg:
Gårdejer Jens Peder Damsgaard, Savværksvej 14, Junget, 7870 Roslev.
Gårdejer Jens Jepsen Jørgensen, Viumvej 21, Hjerk, 7870 Roslev.
Gårdejer Jens Christian Pedersen, Ottingvej 17, Otting, 7861 Balling.

Spøttrup kommune, der omfatter sognene: Oddense, Otting, Balling, Volling, Krejbjerg, Brøndum, Hvidbjerg, Håsum, Ramsing, Lem, Vejby, Rødding og Lihme.

Sundsøre kommune, der omfatter sognene: Fur, Grinderslev, Grønning, Thise, Jebjerg, Lyby, Junget, Thorum, Selde og Åsted.

Sallingsund kommune, der omfatter sognene: Durup, Tøndering, Nautrup, Hjerk, Harre, Glyngøre, Sæby, Vile, Roslev og Rybjerg.

Skive-Fjends provsti
Provst P. Gadegaard Frandsen, Vridsted, 7800 Skive.
Tlf. 97 54 70 27. Postgirokonto nr. 6 57 53 74.

Provstiudvalg:
Lærer Dorte Stubkjær, Vester Børstingvej 2, 7800 Skive.
Sekretær Bodil Hansen, Ørslevklostervej 197, Lund, 7840 Højslev.
Revisor Jørgen Nielsen, Vester Fælledvej 20, 7800 Skive.

Skive kommune, der omfatter sognene: Skive, Egeris, Resen, Hem, Hindborg, Dølby, Højslev, Dommerby, Lundø, Ørslevkloster, Ørum, Estvad og Rønbjerg.

Fjends kommune, der omfatter sognene: Daugbjerg, Mønsted, Smollerup, Vridsted, Fly (med Iglsø kirkedistrikt), Nr. Borris, Gammelstrup, Kobberup, Feldingbjerg (med Stoholm), Vroue og Resen.

Vesthimmerlands provsti
Provst N. E. Svendsen, Louns, 9640 Farsø.
Tlf. 98 63 80 22. Postgirokonto nr. 6 33 74 65.

Provstiudvalg:
Mejeridirektør Thorvald Bertelsen, Kong Svendsvej 9, 9600 Aars.
Snedkermester Martin Andreasen, Søndergade 30, 9640 Farsø.
Assistent Karen Jensen, Holmagervej 10, Løgsted, 9670 Løgstør.

Aars kommune, der omfatter sognene: Ulstrup, Gundersted, Aars, Haubro, Skivum, Giver, Blære, Gislum, Vognsild.

Farsø kommune, der omfatter sognene: Louns, Alstrup, Strandby, Farsø, Ullits, Foulum, Svingelbjerg, Vester Hornum, Flejsborg og Hyllebjerg.

Løgstør kommune, der omfatter sognene: Løgstør, Løgsted, Næsborg, Kornum, Aggersborg, Salling, Oudrup, Overlade, Ranum, Malle, Vilsted og Vindblæs.

Aulum provsti
Provst H. P. Lausten-Thomsen, Ryde, 7830 Vinderup.
Tlf. 97 44 00 07. Postgirokonto nr. 6 21 50 68.

Provstiudvalg:
Gårdejer Johannes Mikkelsen, Klostervej 16, Sevel, 7830 Vinderup.
Fuldmægtig Aage Mikkelsen, Lundgårdsparken 15, 7490 Aulum.
Gårdejer Thomas Jensen, Trehøjevej 91, Dalgård, 6973 Ørnhøj.

Aulum-Haderup kommune, der omfatter sognene: Aulum, Hodsager, Haderup (med Over Feldborg) og Grove.

Trehøje kommune, der omfatter sognene: Timring (med Tiphede), Vildbjerg, Nøvling, Vinding og Vind samt Ørnhøj kirkedistrikt i Nr. Omme sogn.

Vinderup kommune, der omfatter sognene: Ejsing, Sahl (med Vinderup), Handbjerg, Ryde og Sevel (med Trandum og Herrup).

Holstebro provsti
Provst G. Busk Sørensen, Skolevej 22, Mejrup, 7500 Holstebro.
Tlf. 97 42 35 13. Postgirokonto nr. 4 30 01 22.

Provstiudvalg:
Tømrermester Leif Bech Hald, Nørgårdsvej 45, Gimsing, 7600 Struer.
Gårdejer fru Eli Højbjerg Andersen, Alstrupvej 5, Sir, 7500 Holstebro.
Overlærer Mogens Hansen, Særkærparken 67, 7500 Holstebro.
Slagteriarbejder Erik Riis, Havremarken 20, Resen, 7600 Struer.

Holstebro kommune, der omfatter sognene: Holstebro, Nørreland, Maabjerg, Borbjerg (med Hogager), Mejrup, Naur, Sir, Nr. Felding, Tvis, Mejdal, Idom og Råsted.

Struer kommune, der omfatter sognene: Struer (med Voldhøj), Gimsing, Hjerm, Resen, Humlum, Venø, Ølby, Asp, Fousing og Vejrum.

Herning provsti
Provst John Ørum Jørgensen, Gjellerup, 7400 Herning.
Tlf. 97 11 60 77. Postgirokonto nr. 9 10 93 07.

Provstiudvalg:
Gårdejer Jens Sloth Hansen, Overtarpvej 1, 7280 Sdr. Felding.
Ingeniør Bent Holm, Tranevej 11, 7451 Sunds.
Fabrikant Villy Christian Stampe, St. Blichersgade 5, 7400 Herning.
Faglærer Bodil K. K. Lodahl, Nybyvej 20, Sinding, 7400 Herning.

Herning kommune, der omfatter sognene: Herning, Gullestrup, Sct. Johannes, Fredens, Hedeager, Sunds, Ilskov, Snejbjerg, Tjørring, Rind, Simmelkjær, Ørre, Sinding, Gjellerup, Arnborg (med Fasterholt), Studsgaard, Havnstrup, Kølkær og Kollund.

Aaskov kommune, der omfatter sognene: Assing, Skarrild (med Karstoft), Sdr. Felding og Ilderhede.

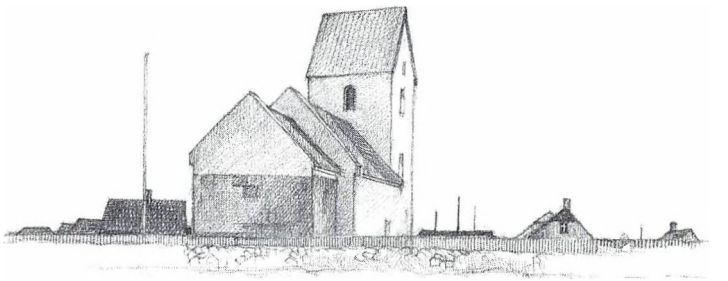

Lemvig provsti
Provst Erling Glad, Nr. Nissum, 7620 Lemvig.
Tlf. 97 89 12 01. Postgirokonto nr. 8 13 15 54.

Provstiudvalg:
Tømrermester Egon Bjerg, Godthåbsvej 20, Dybe, 7620 Lemvig.
Gårdejer Henning Helligsø, Bækmarksbrovej 41, Flynder, 7660 Bækmarksbro.
Skolekonsulent Svend Larsen, Grønningen 18, 7620 Lemvig.
Fiskeskipper Anton Lilleøre, Stadionvej 10, 7673 Harboøre.

Lemvig kommune, der omfatter sognene: Lemvig, Nørlem, Heldum, Dybe, Ramme, Fjaltring, Trans, Gudum, Fabjerg, Lomborg, Rom, Nr. Nissum, Tørring, Hygum, Houe, Vandborg, Ferring, Bøvling, Flynder, Møborg og Nees.

Thyborøn-Harboøre kommune, der omfatter sognene: Harboøre, Engbjerg og Thyborøn.

Ikast provsti
Provst: (pr. 1. november 1989) Jørgen Vingborg, Bygaden 15, Isenvad, 7430 Ikast. Tlf. 97 14 00 26.

Provstiudvalg:
Prokurist Flemming Grønkjær, Vinderslevvej 8, 8620 Kjellerup.
Graver Th. Peder Jensen, Drakenvej 24, 7470 Karup.
Gårdejer Jens Kr. Nielsen, Ringkøbingvej 25, Kristianshede, 7441 Bording.

Ikast kommune, der omfatter sognene: Bording, Engesvang, Ikast (med Faurholt) og Isenvad.

Kjellerup kommune, der omfatter sognene: Grønbæk, Hinge, Vinderslev, Levring, Hørup, Sjørslev, Thorning (med Grathe) og Vium.

Karup kommune, der omfatter sognene: Frederiks og Karup.

Navne og noter

Efter Kirkeministeriets indstilling er der ved kgl. resolution af 8. september 1988 meddelt biskoppen over Viborg stift bemyndigelse til enten selv eller ved vedkommende provst at foretage den højtidelige indvielse af den midlertidige kirke i Struer sogn søndag den 25. september 1988 eller en af de efterfølgende søndage. Det er endvidere bifaldet, at der tillægges kirken navnet **Voldhøj** kirke.

Sognepræst i Møborg-Nees pastorat i Viborg stift **Bent Nielsen** er ansat som sognepræst i Hjallese pastorat i Fyens stift fra den 1. oktober 1988.

Kirsten Braad Thyssen er ansat som sognepræst i Ikast pastorat i Viborg stift fra den 15. december 1988.

Henny Erica Mogensen er ansat som sognepræst i Vester Velling-Skjern-Sdr. Vinge pastorat i Viborg stift fra den 15. december 1988 med forpligtelse som kirkebogsfører og begravelsesmyndighed.

Bjarne Hougaard-Sørensen er ansat som sognepræst i Hvam-Hvilsom pastorat i Viborg stift fra den 15. december 1988 med forpligtelse som kirkebogsfører og begravelsesmyndighed.

Domprovst **Karsten Hansen Nissen** er den 1. januar 1989 udnævnt til ridder af Dannebrogordenen.

Sognepræst i Rind pastorat i Viborg stift **Alfred Bisgaard Christiansen** er efter ansøgning meddelt afsked fra udgangen af juli måned 1989.

Ved kgl. resolution af 13. februar 1989 er det bifaldet, at Gullestrup kirkedistrikt i Herning sogn i Viborg stift udskilles fra Herning sogn og oprettes som et selvstændigt sogn, kaldet Gullestrup sogn, der henlægges til Herning sogn som annekssogn og omfatter ejerlavene Gullestrup, Herning Jorder og Salholt, Herning Jorder, fra den 1. marts 1989 at regne.

Sognepræst i Rørbæk-Grynderup-Stenild pastorat i Viborg stift **Henning Bennetzen** er efter ansøgning afskediget fra udgangen af marts måned 1989.

Pastor **Carsten Haugaard Nielsen** er ansat som sognepræst i Møborg-Nees pastorat i Viborg stift fra den 1. marts 1989 med forpligtelse som kirkebogsfører og begravelsesmyndighed.

Efter kgl. resolution af 31. marts 1989 er provst for Salling provsti **Niels Erik Sørensen** fra den 1. april 1989 efter ansøgning løst fra hvervet som provst. Han er herefter alene ansat som sognepræst i Balling-Volling-Krejbjerg pastorat.

Sognepræst i Ullits-Fovlum-Svingelbjerg pastorat i Viborg stift **Gunhild Thormod** er afskediget efter ansøgning fra udgangen af juli måned 1989.

Ved kgl. resolution af 23. maj 1989 er sognepræst i Durp-Tøndering-Nautrup pastorat i Viborg stift **Jens Noe** ansat til tillige at være provst for Salling provsti fra den 1. juni 1989 at regne.

Ved kgl. resolution af 13. juni 1989 er sognepræst i Frederiks pastorat og provst for Ikast provsti i Viborg stift **Knud Birkbak**, ridder af Dannebrogordenen, efter ansøgning afskediget med pension fra udgangen af september måned 1989.

Provst for Lemvig provsti **Erling Morten Glad** er den 16. juni 1989 udnævnt til ridder af Dannebrogordenen.

Sognepræst **Kristen Møller** i Jebjerg-Lyby er afgået ved døden den 21. juli 1989.

Ved kgl. resolution af 26. juli 1989 er det bifaldet, at der oprettes en stilling som sognepræst i Asmild-Tapdrup pastorat i Viborg stift med forpligtelse til kirkeligt at betjene Viborg Sygehus, Sygehus Vest og Sygehus Øst fra den 1. august 1989 at regne.

Pastor **Lisbeth Marianne Andersen** er ansat som sognepræst i Asmild-Tapdrup pastorat i Viborg stift med forpligtelse til kirkeligt at betjene Viborg Sygehus, Sygehus Vest og Sygehus Øst fra den 1. august 1989 at regne.

Pastor **Kjeld Laurits Hanefeld Kristensen** er ansat som sognepræst i Rind pastorat i Viborg stift fra den 1. august 1989. Til stillingen er knyttet forpligtelse som kirkebogsfører og begravelsesmyndighed.

Pastor **Svend Clemen Boysen** er ansat som fungerende sognepræst i Ranum-Malle pastorat i Viborg stift fra den 25. august 1989.

Ved kgl. resolution af 31. august 1989 er der oprettet en stilling som sognepræst i **Struer-Gimsing pastorat** i Viborg stift.

Holger Skovenborg er ansat som deltidsbeskæftiget midlertidig hjælpepræst i Rind pastorat i Viborg stift fra den 1. oktober 1989.

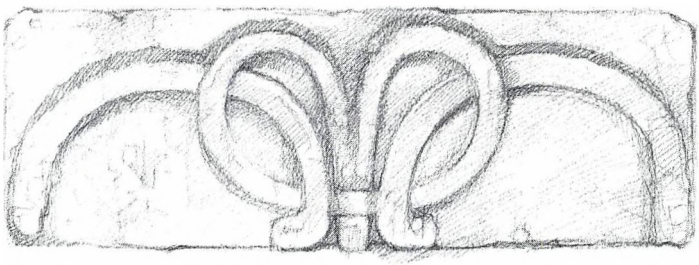

Afdøde præster, der har haft embede i Viborg stift

Pastor emer. **Johannes Ansgar Danielsen**, tidl. Ikast.
Fhv. lektor **Elton Dyssegaard**, tidl. Brorstrup-Ravnkilde.
Pastor emer. **Bent Balslev Engel Jensen**, tidl. Ranum og Malle.
Pastor emer. **Andreas Buus**, tidl. Venø.
Pastor emer. **Hans Evald Sørensen**, tidl. Gedsted og Fjelsø.
Pastor emer. **Markus Karl Kofoed**, tidl. Borris og Gammelstrup.
Provst emer. **Anker Martin Vestergaard**, tidl. Lemvig og Nørlem samt Asmild-Tapdrup.
Pastor emer. **Eigil Fibiger**, tidl. Kobberup og Feldingbjerg samt Ulstrup og Gundersted.
Sognepræst **Kristen Møller**, Jebjerg-Lyby pastorat.
Pastor emer. **Henry Carlsen**, tidl. Junget og Thorum.

Viborg Stiftsfonds regnskab for 1988

INDTÆGTER:	
Beholdning overført fra 1987	114.307,21
Salg af stiftsårbøger	54.450,00
Bidrag v/ menighedsråd	183.350,00
Stiftspræstekursus i Viborg	34.043,00
Renteindtægter	2.210,81
Tilskud fra handelsbanken	35.000,00
Ialt	423.361,02

Udgifter:	
Stiftsårbog 1988: trykning, porto, honorar m.m.	128.938,14
Stiftspræstekursus i Viborg	96.503,52
Indkøb af »Den kristne Børnelærdom«	30.736,00
Tilskud til konventer	5.000,00
Tilskud til andre kurser m.m.	18.050,58
Beholdning pr. 31/12-1988	144.132,78
Ialt	423.361,02

VIBORG STIFTSFOND, den 31. december 1988.

Karsten Nissen	*Georg S. Geil*	*/ Inga Emcken*
domprovst	biskop	forretningsfører

Foranstående regnskab for året 1988 har jeg revideret i overensstemmelse med god revisionsskik.
Årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med lovgivningens krav til regnskabsaflæggelse og indeholder de heri krævede oplysninger.

Hald Ege, den 6. juni 1989.

Lars Nørremark
registreret revisor

Adresser

Viborg Bispeembede:
Biskop Georg S. Geil, Bispegården, Domkirkestræde 1, postbox 289, 8800 Viborg.
Tlf. 86 62 05 82 eller 86 62 09 11.
Biskoppen træffes efter aftale, telefonisk bedst tirsdag-fredag 10-12.
Biskoppens amanuensis: J. Machholm.

Viborg Stiftsfond, Bispegården, postbox 289, 8800 Viborg.
Postgirokonto nr. 3 13 37 10.

Viborg Stiftsøvrighed:
Stiftamtmand K. J. Christensen og biskop Georg S. Geil.

Viborg Stiftsadministration, Domkirkestræde 1, postbox 289, 8800 Viborg.
Tlf. 86 62 09 11.
Kontortid mandag-torsdag 8-16, fredag 8-15, lørdag lukket.
Telefonbetjening mandag-torsdag 9-15, fredag 9-14.
Stiftskontorchef J. Machholm. Tlf. 86 62 89 27.
Stiftskasserer Inga Emcken. Tlf. 86 62 02 07. Postgirokonto nr. 3 00 73 24.

Præstegårdskonsulent:
Planteavlskonsulent H. P. Nielsen, Angelkærvej 10, 8850 Bjerringbro.
Tlf. 86 68 22 43.

Bygningskonsulent:
Arkitekt m.a.a. Poul Erik Jensen, Sct. Ibs Gade 7, 8800 Viborg.
Tlf. 86 62 67 16.

Konsulent i sager om opvarmning og isolering af kirker:
Professor, civilingeniør Vagn Korsgaard, Stengårdsminde, Donsevej 3, 2970 Hørsholm.
Tlf. 42 18 01 04.

Konsulent i sager om orgler:
Organist cand. polyt. H. Hildebrandt-Nielsen, Frederiksdal Allé 15, 7800 Skive.
Tlf. 97 52 15 14.

Konsulent i sager om kirkeklokker:
Organist cand. mag. Bendt Gammeltoft-Hansen, Strandvej 23, 5700 Svendborg.
Tlf. 62 21 39 68.

Kgl. bygningsinspektører:
For Viborg og Nordjyllands amter:
Arkitekt, m.a.a. Jacob Blegvad, Kastetvej 2, 9000 Aalborg.
Tlf. 98 12 38 22.
For Ringkøbing amt:
Professor, arkitekt m.a.a. Johan Richter, Mejlgade 7, 8000 Århus C.
Tlf. 86 13 06 33.

Kirkegårdskonsulent for Viborg Stift:
Landskabsarkitekt Gunver Vestergaard, Balskovhøjvej 4, 8410 Rønde.
Tlf. 86 37 31 99.

Nationalmuseet, Frederiksholms Kanal 12, 1220 København K.
Tlf. 31 13 44 11.

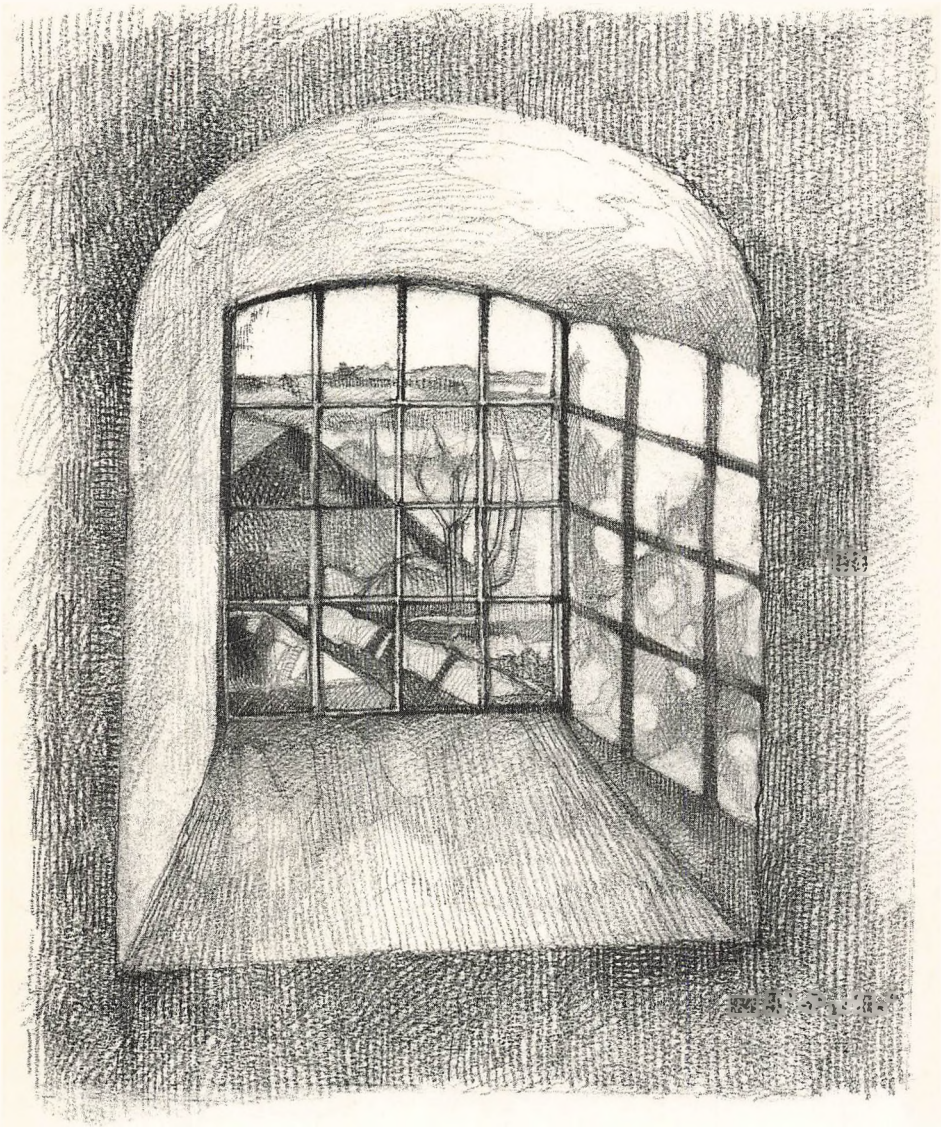

ISSN 0107-8925